

Contenta.

1) Herlingia Synopsis Physi-
cae. Wittob. 671.

2) Eiusd. Synopsis Anthro-
pologiae physicae. Wittob. 671.

3) Pucneri Compendium
pneumaticae. Jenae. 673.

De somniis recte Poeta

Somnia fallaci ludunt
terre rati nocte:
Et pauidas mentes
falsas timere iubent.

Et quorū vastum.

Dr. Christian Fr. Pistorius
Nacht. 58. J. 780.

SYNOPSIS AN-
THROPOLOGIÆ
PHYSICÆ.

Johannis Sperlings/
Phys. Prof. Publ.

EDITIO QVARTA.

WITTEBERGAE, Impensis Viduæ
JOHANNIS BERGERI Bibliop.
Plavia typis Johan. Christiani Meysii,

ANNO M DC LXXI.

PLACITUM

TERMINUM

IN

ACTUM

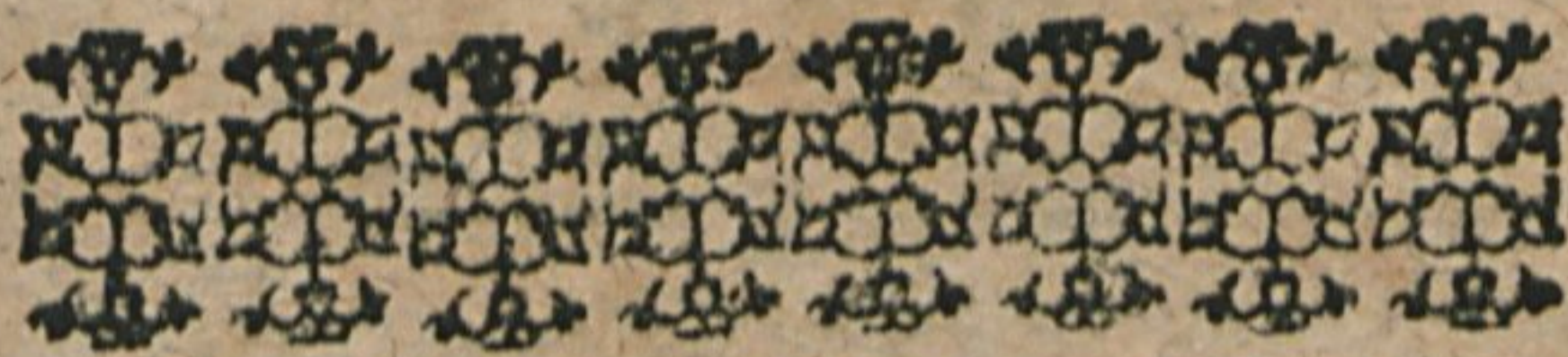
IN

ACTUM

ACTUM

M DC LXXI

NOBILISSIMIS,
qua genere, qua virtute,
Juvenibus.

DN. JOHANNI à Kno-
belsdorff.

DN. JOHANNI GEOR-
GIO à Röbel.

DN. ALBERTO FRIDE-
RICO ab Hünigke.

DN. MELCHIORI CHRI-
STOPHORO ab Hünigke.

Equitibus Marchicis Splen-
didissimis, Commensalibus,
Et Amicis meis ma-
gnis.

Salu-

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

NO BILLYN

FOR BILLYN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

DR. JOHANN

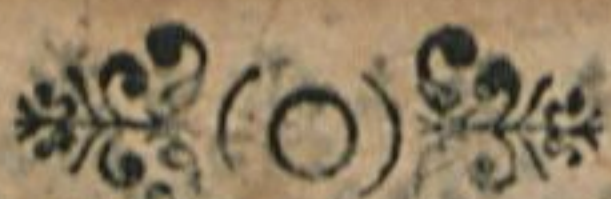

*Salutem & Observan-
tiam.*

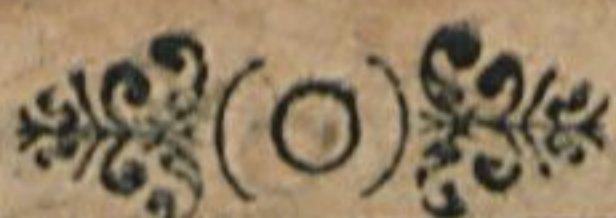
Nobilem non accepit Phi-
losophia Platonem, sed
fecit. Est enim generosa
res, & non parva, sed
præstantissima curat. Sapientiâ
constat ac prudentiâ, quibus nihil
excelsius, nihil angustius. Sapiens
& bona anima, unum hominis bo-
num est. Bonam autem ac sapi-
entem animam philosophia fa-
cit. Insita nobis artium cupido
est, & naturali sciendi labora-
mus desiderio. Infans qui vix o-
re blæfulo balbutire quædam po-
test,

);(3

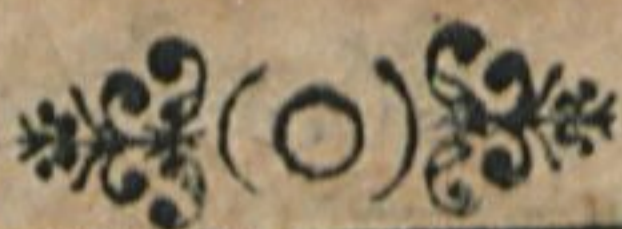
test,

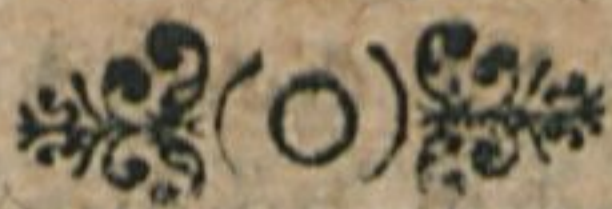
test, quid hoc, quid istud sit, quaerit. Ut jucundum esse scire, naturalem esse sciendi pruriginem, ostendat. Pecudes oberrant, aut lasciviunt, quid moliantur animis suspensis scire avertunt pueri. Vident hortos, inque his flores, herbas, segetes, & arbusta; de omnibus institui atque erudiri gestiunt. Ita cupiditatum maxima est sciendi iubido. Hanc Philosophia explet, ipsisque mentibus ignorantiam exuit. Et res, & rerum causas exponit, animumque firmat, ac beatum facit. Veram felicitatem non in iis, quae extra, sed quae intra nos sunt, esse monstrat. Verè bona non sunt, quae nostra non sunt: nostra non sunt, quae amittere possumus. Vos, o Nobi-

Nobilissimi Juvenes, & accepit, &
fecit nobiles Philosophia. Acce-
pit nobiles genere: fecit nobiles
virtute. Accepit nobiles sangvi-
ne: fecit nobiles scientiâ. Statu-
istis rectè, Philosophiam ex nobi-
li non facere ignobilem, quæ ex
ignobili nobilem fecit Platonem.
Hinc operam dedistis singula-
rem huic scientiæ atq̃ve pruden-
tiæ matri. Ut bonos, ut sapi-
entes & beatos præstaretis vos i-
psos. Quin & Jurisprudentia,
quam suscepistis tractandam, à
Philosophiâ morali derivata est,
quemadmodum ab naturali me-
dicina. Utriq̃ve igitur dare ho-
ras, dare vitam ipsam, prudenter
inter vos constituistis. Habet
namq̃ve ætas omnis, ut edere ma-
gnifi-

gnificum aliquid posfit. Glorioso-
sum vobis est, majorum obtinere
splendorem, sed tùm demum so-
lidam futuram gloriam existima-
stis, si & propriâ virtute emine-
retis. Hæc enim integra, hæc
perfecta nobilitas, cum & ipsi fu-
eritis magni, & tales extiterint
majores. Sed quia, quæ vestra
modestia est, laudes non expe-
ctatis à me, amplius nihil dico. Il-
lud addo: pergite, Nobilissimi
Juvenes, à Vobis, ab indole ge-
nerosâ, non deficite, & præclara
omnia Patriæ Vestræ pollice-
buntur cordati. Ego verò hac
exigui Opusculi dedicatione,
testari volui, meum erga Vos,
vestrasque splendidissimas fami-
lias, affectum. Bene agite No-
bilis-

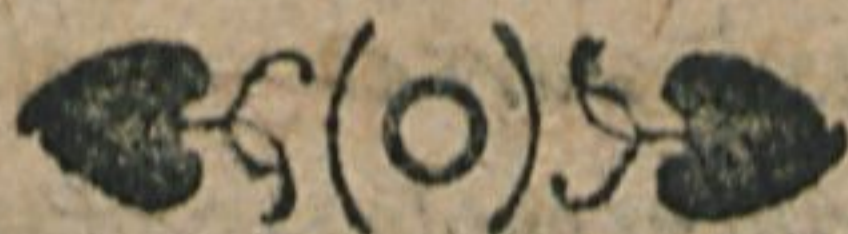
biliffimi Juvenes, & patriam vir-
tute vestrâ suo tempore sistite in-
columem.

Dab. Witteb. 17. Jul.
1650.

Vestr. Nobilit.

Observantissimus

JOHANNES Sperling/
P. P.

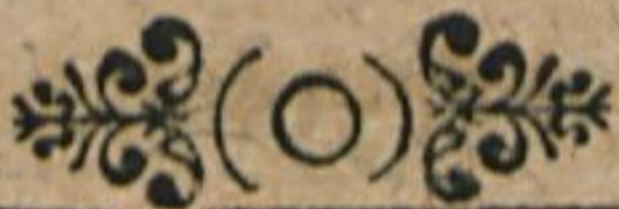

Lectori Amico

S. P.

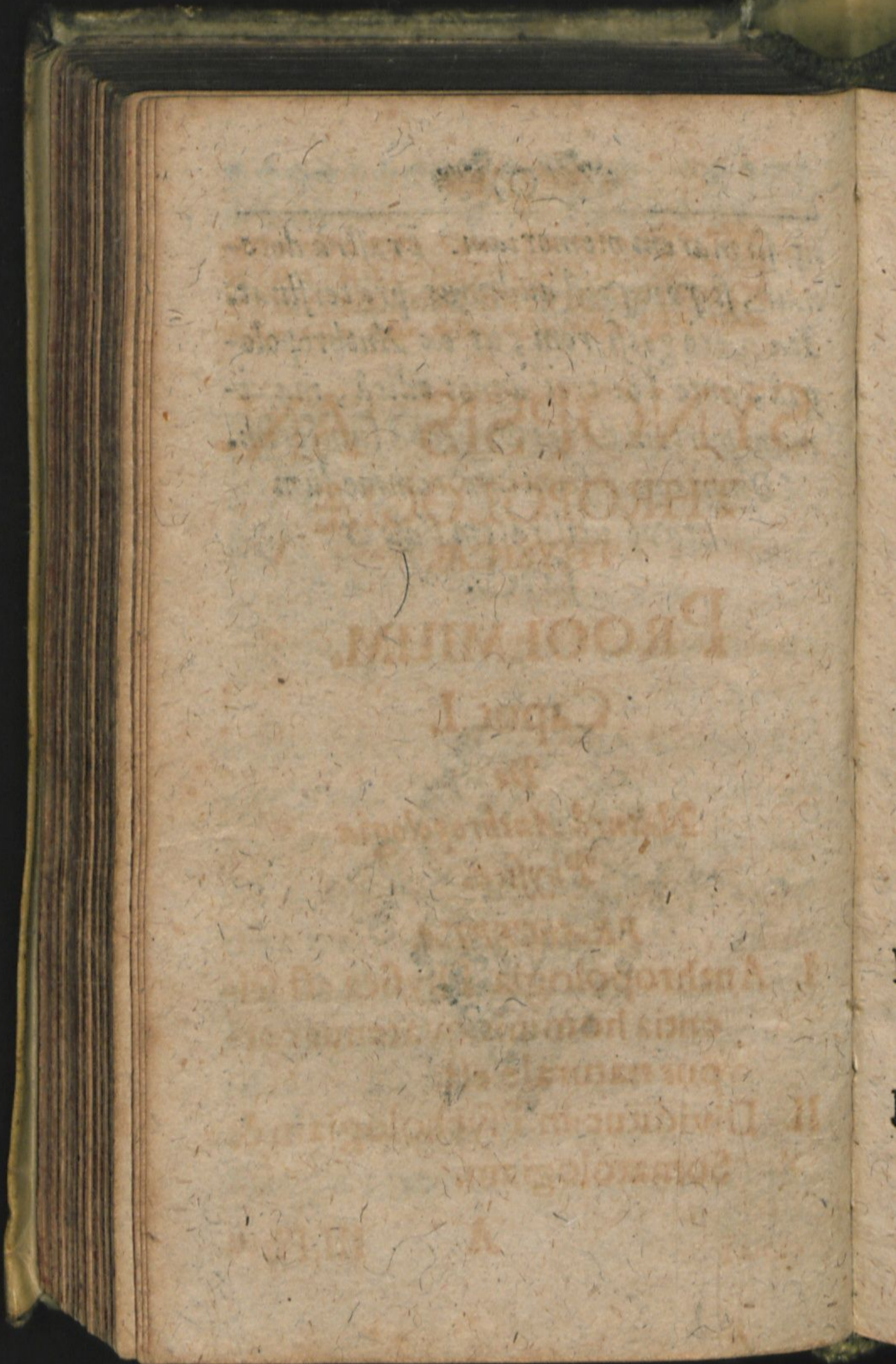

Ultra legendi cupiditas impedimento est, quæ esse debeat adjuvamento. Omnia pariter complecti qui volunt, nihil tenent rectè. Cibus superfluus non nutrit, sed aggravat. Multorum voces simul capere qui gessit, nullam accipit. Sic memoriae ingesta multa elabuntur, atque vim ejus reddunt imbecillem. Hinc magna est utilitas Compendiorum, quibus simplici brevitate proponitur veritas. Ubi brevibus summis dicitur, quod prolixè narratum alibi. Hinc Synopsin Anthropologiae mandavi typis ut fir-

ut firmarem memoriam. Frustrà doce-
mur, si quicquid audimus præterfluat.
Ita verò gessi rem, ut ex Anthropol-
giâ, antè hos tres annos editâ, maxi-
mam partem & res & verba sumserim.
Omnia in discentium commodum
atque utilitatem Vale &
fave.

SYNOPSIS AN-
THROPOLOGIÆ
PHYSICÆ.

PROOEMIUM.

Caput I.

De

*Naturâ Anthropologiæ
Physicæ.*

PRAECEPTA.

- I. Anthropologia Physica est sci-
entia hominis, quatenus cor-
pus naturale est.
- II. Dividitur in Psychologiam &
Somatologiam.

A

III. Phy

III. Psychologia est scientia de animâ humanâ.

IV. Somatologia est scientia de corpore humano.

QVAESTIONES.

I. *Quenam notanda circa Definitum?*

Resp. Definitum est Anthropologia Physica. Anthropologia vox Graeca est, conflata ex τὸ ἀνθρώπος καὶ λόγος notatqve doctrinam de homine. Physica verò dicitur, ad differentiam Anthropologiae Sacrae. Homo enim & physicè, & Theologicè consideratur. Quin plures sunt disciplinae, quae hominem certo considerant modo.

II. *Quenam notanda circa Definitionem.*

Resp. Definitio constat Genere & Differentiâ, Illud est scientia; non
Totâ

Totalis, sed Partialis. Hæc subiectum habet, cum materiale, tum Formale. Illud, homo est: hoc, quatenus corpus naturale. Ad hanc enim metam tendimus ubique. Frustrà sunt, qui vel occupantur in alienis, vel vagantur extra oleas.

III. Quid notandum circa Divisionem?

Resp. Fundamentum hujus sunt, hominis partes essentielles: anima rationalis, & corpus humanum. Hæ partes hominem constituunt, adeò ut sublata animâ tollatur homo, & sublato corpore tollatur idem. Jam verò ut se res habet in esse, ita in cognosci: per quæ quid constituitur, per ea etiam cognoscitur: principia essendi fiunt principia cognoscendi.

AXIOMATA.

I. Cognitio sua honestissima est.

A 2

Vera

4 SYNOPSIS ANTHRO-

Vera ac solida Philosophia est, nosse se ipsum. Demonax interrogatus, quando philosophari cepisset? Respondit, cum me ipsum cognoscere cepi. Hæc ea statua philosophica, hæc ea mensura rerum naturalium est. Plus in homine quod mireris habes, quam in cælo & terrâ. Verè Sophocles dixit: Nihil æquè stupendum; ac hominem natura parens produxit unquam.

II. Cognitio sui jucundissima est.

Jucundum scire bona propria: curiosum magis, aliena scrutari. Jucundum scire, se cum Deo & Angelis intelligere & velle: se cum brutis sentire: se cum plantis vivere: se cum gemmis, metallis, stellis, cunctis denique corporibus, existere. Ita omnia noverit, qui se norit.

III. Co-

*III. Cognitio sui utilissima
est.*

Utilis ad Dei cognitionem est. Lu-
cet enim hinc infinita, Dei potentia,
infinita sapientia, infinita bonitas.
Utilis ad Reipublicæ gubernationem
est. Cor Regis instar vitam partibus
communicat, quæ iterum mutuis of-
ficiis agunt id, ut conseruetur mirabi-
lis structura. Utilis ab sanitatis con-
servationem & restitutionem est.
Hinc enim sanitatis, hinc morborum
petendæ rationes. Utilis ad mōrum
temperationem, virtutumque exerci-
tium est. Animi enim potentias tradit,
& corporis temperamentum investi-
gat. Utilis Oratoribus, poetis, Chirur-
gis, cunctis denique hominibus est.
Omnes inveniunt, quo de gaudere,
quo de gratulari sibi possint.

Caput II.

De

HOMINE.

PRÆCEPTA.

- I. Homo est animal rationale,
- II. Dividitur in Animam Ratio-
nalem & Corpus Humanum,

QVÆSTIONES.

I. *An homo definiendus animal
bipes implume?*

Resp. Hominem ita definivisse
Platonem, nec multum abfuisse Ari-
stotelem, censent. Ita cespitat nul-
libi magis homo, quàm cum seipsum
contemplatur. Quid enim ad homi-
nis essentiam pedes, aut aliæ partes
integrantes? Forma specifica ubi dari
potest, assumenda loco differentia
speci-

specificæ. Ea ubi fugit nos recurrendum ad propria. Adest autem in homine forma, unde non opus propriis, nedum partibus integrantibus. Et temerè adjicitur implume, cum ne quidem integrantem partem exhibeat.

II. An homo præstantissimum habeat temperamentum?

Resp. Sensus id indicant. Tactu percipimus humiditatem cum siccitate, & caliditatem cum frigiditate, eleganter conspirare. Cutis nostra polita est, æqualis est, maximè temperata est. Animalibus brutis, aut frigidior existit, aut calidior, aut siccior, aut humidior. Aliis testacea est, aliis pilosa, aliis villosa, aliis squamosa.

III. An tres hominis partes sint, anima, corpus, & spiritus?

Resp. Duas tantum hominis partes essentielles, Animam Rationalem

& Corpus Humanum, tria monstrant. Origo prima, Compositio, & Interitus. Formavit Dominus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitarum, & factus est homo vivus. Hinc duo principia, duæ partes. Una è terrâ sumitur, & corpus est? altera ex inspiratione divinâ oritur & anima est. Omne etiam corpus naturale materiâ & formâ constat: omne animatum, anima & corpore. Idem de homine dicendum, corporum regulâ & viventium mensurâ. Denique cum moritur homo, cum sarcinam hanc deponit anima prostant iterum duæ illæ partes. Manet enim corpus exanime: anima ipsa semel in hunc rerum ordinem admissa perennat: De tertiâ illâ parte, nihil Scriptura, nihil Natura. Frustrâ igitur non multiplicanda sunt entia.

AXIO-

AXIOMATA.

I. Homo ἀνθρώπου.

Hominis nomen, inquit Plato, illud significat, quod cetera quidem animalia, qua vident non considerant, neque animadvertunt, neque contemplantur; homo autem & videt simul & contemplatur; animadvertitq; quod videt. Hinc merito solus ex omnibus animalibus homo ἀνθρώπου est nuncupatus, quasi ἀνθρώπων contemplans, quæ ὀπώπε id est vidit. Non enim acquiescendum in sensibus, sed à sensu ad intellectum deferenda objecta. Quin ex visibilibus mundi Deum invisibilem cognoscere, vera & propria hominis actio est.

II. Homo μικρόκοσμος.

Mundi magni epitome homo est. Habet in se, quicquid magnus ille complectitur. Homo corporeus est: suâ primâ parte essentiali. Plura hîc

miracula, quàm particulae. Homo animatus est: suâ alterâ parte essentiali. Hæc tantò præstantior corpore, quantò nobilius agens patiente. Homo vegetans est: à triplici operatione, nutritione, augmentatione, & generatione. Per nutritionem conservandus: per augmentationem perficiendus: per generationem propagandus est. Homo sentiens est: à multiplici sensuum, externorum & internorum, operatione: quibus succedunt appetitio & loco motio. His bona cognoscit: cognita appetit: appetita prosequitur. Homo intelligens est: à ratione: suâ ultimâ perfectione; quam comitantur, voluntas, risus & sermo. His quæ sua sunt, agit: his quæ hominem decent, præstat. Hoc illud DEI elaboratum opus, quod omnia complectitur, quæ universum amplissimo suo sinu coerces.

III. Ho-

*III. Hominum non una
origo.*

Alii Extraordinariè, alii Ordinariè facti sunt. Extraordinariè, sine viro & fœminâ, ut Adam: sine fœminâ, ut Eva: sine viro, ut Christus: sine propriis viribus, ut Isaac, Samuel, Johannes. Ordinariè, maris & fœminæ vicarius naturalibus. Juxta illud: Crescite ac multiplicamini, & replete terram. Derelinquet unusquisque patrem suum ac matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, eruntq; caro una.

IV. Hominem vincunt sensibus bruta.

Visu superant nos aquilæ, auditu anseres, olfactu canes, gustu gallinæ, tactu serpentes. Aut juxta versum:

*Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.*

Noluit optimus rerum conditor, hominem nimis indulgere sensibus. Su-

periores adsunt facultates, quæ exercendæ præ illis. Præstantior gustu intellectus est: jucundior tactu voluntas. Hinc vera hominis voluptas, vera tranquillitas.

LIBER PRIMUS.

De

ANIMA HUMANA.

Caput I.

De

Animæ Humanæ naturâ.

PRÆCEPTUM.

Anima humana est forma hominis, quâ est, intelligit, & vult.

QVÆSTIONES.

I. *An in homine detur Anima Vegetativa?*

Respo

Resp. Distingvendum inter Conceptum & Rem. Nostra rationalis anima ob facultates & operationes, quas communes habet cum animâ vegetivâ, concipitur ut Vegetiva. Sed ob nostrum concipiendi modum, non est asserenda forma re distincta ab animâ rationali.

*II. An in homine detur Anima
Sensitiva?*

Resp. Distingvendum iterum inter Conceptum & Rem. Nostra rationalis anima ob facultates & operationes, quas communes habet cum animâ sensitivâ, concipitur ut Sensitiva. Qui concipiendi modus, non rem & rem gignit. Anima humana quatenus nobis dat esse, forma dicitur: quatenus vivere, anima: quatenus vegetare, anima vegetativa, quatenus sentire, anima sensitiva: quatenus intelligere, anima rationalis.

A7

Ubi

14 SYNOPSIS ANTHRO:

Ubi formæ multæ, numeranti nomi-
na; una, rem ponderanti.

*III. Quid anima humana homini
præstet?*

Resp. Tria præcipuè: Esse, distin-
gvi, & operari. Humanam speciem
dat anima humana; sicut caninam ca-
nina, eqvinam eqvina. Differentiam
specificam dat eadem. Hinc defini-
tur homo, animal rationale. Dat etiam
operationes humanas; intelligere &
velle. Hoc nostrum munus, intelli-
gere verum, velle bonum.

*IV. An omnes animæ humanae ejusdem
sint perfectionis?*

Resp. Distingvendum inter per-
fectionem Essentialem & Accidenta-
lem. Aequalitas est, quod ad perfecti-
onem essentialem attinet. Definitio
animæ ex æquo cunctis competit, ma-
ribus ac foeminis, doctis ac indo-
ctis. Punctum hoc insectile est, nil
addi, nil demi potest. Inæqualitas
magna

magna in perfectione accidentali reperitur. Tanta nimirum, quanta corporum varietas. Hic docti & indocti, justi & iniusti, boni & mali.

AXIOMATA.

I. *Una hominis anima est.*

Una hominis essentia: una ergò anima, per quam est, quod est. Una hominis vita, & una mors: una ergò anima, quæ præsentiam suam vitam, absentiam mortem dat. Ipsa quoque Scriptura Sacra unam tantum nobis tribuit animam: nostrum ergo est, non repugnare, non contradicere. Videmus, audimus, & gustamus per eandem animam, per quam intelligimus, volumus, ridemus, ac loquimur.

II. *Animam humanam Spiritus est.*

Habet

Habet enim spirituum affectiones, cum positivas, tum Negativas, positivæ sunt, simplicitas, intellectualitas, arbitrii libertas. Simplex est quia nec ex essentialibus, nec ex integralibus partibus composita est. Intelligens est, quia verum cognoscit & à falso discernit. Libera est, quia velle, nolle, ac non velle potest. Negativæ sunt, immutabilitas, Indivisibilitas, illocalitas, & immobilitas. Immutabilis est, quia non exiit naturam suam, indivisibilis est, quia, non partes habet extra partes, illocalis est, quia materiæ expers est. Immobilis est, quia nec socii nec successionis capax est.

*III Anima humana tota est,
ubiquumq; est.*

Spiritus enim non habet quantitatem, quippe quæ materiam insequitur. Ubi nulla quantitas, ibi nulla
exten-

extensio. Hæc enim formalis ratio
quantitatis est. Ubi nulla extensio,
ibi non sunt partes extra partes posita.
Ubi non sunt partes extra partes ibi
nil nisi totum. Tota ergò anima hu-
mana est, ubi est: tota in toto, & tota
in partibus. Quicquid est, & quic-
quid habet, id omne, id totum, & in
toto & in partibus est. Æquè intellectus
est in pedibus, parte vilissimâ; ac in
capite, arce sapientiæ. Æquè voluntas
est in ventriculo, ac in oculo; æquè in
abdomine, ac in facie.

*IV. anima humana immortalis
est.*

Non possunt perire Spiritus, non
possunt occidi. Spiritus ergò cum sit
anima nostra, perire nequit. Et cum
à corpore non dependeat in operari,
ab eo etiam non dependet in esse. A-
liàs operationes præstantiores forent
essen-

essentiâ Scriptura S. etiam testatur, superstites manere animas nostras, extincto corpore. Pessima Euripidis vox est: Non esse natum, & esse mortuum, idem puto.

V. Animæ humanæ non primitiûs omnes simul creatæ, & hinc corporibus immerse sunt.

Platonis & Origenis hæc erant somnia, contra Scripturam, & contra naturam. DEus gloriosus unam animam creavit primùm, eandemqve Adamo inspiravit. Hinc benedictionem fecit, quâ crescunt & multiplicant se homines, novasqve animas produ-
cunt. Et cum animæ munus sit, informare corpus ac constituere hominem, non per accidens immergitur corpori, non ob bonorum cœlestium fastidium in corporum carceres detru-
ditur.

VI. Ani-

*VI. Animæ humanae hodiè non
creantur.*

Ordinariè quæ fiunt, à DEO imme-
diatè non fiunt. De his tenendum il-
lud: Nec natura sine Deo, nec Deus
sine naturâ. Non autem est extraor-
dinaria & miraculosa res animarum,
sive rationalium, sive irrationalium
productio. Neque etiam hominis ge-
neratio imperfectior generatione bru-
torum est. Communem habet homo
facultatem generatricem cum brutis
& plantis. Si his conceditur & corpo-
rum & animarum productio, non mi-
nus ea concedenda homini. Et effe-
ctuum quam benedictio divina in bru-
tis habet, habet etiam in hominibus.
Denique, unde peccatum originis, si à
Deo creantur animæ?

*VII. Animæ humanae non edu-
cuntur è potentiâ ma-
teria.*

Falsa

Falsa sententia de formarum educatione è potentiâ materiæ est: animæ humanæ autem applicata, pessima fit. Formæ enim è potentiâ materiæ educæ, materiales sunt, Materialis igitur erit nostra anima, sicut anima canis aut equi Formæ è potentia materiæ educæ, ad mutationem & corruptionem materiæ mutantur ac esse desinunt. Peribit ergò nostra anima una cum corpore. Et quænam hæc philosophandi ratio, animam humanam habere pro spiritu, & eandem è potentiâ materiæ educi opinari?

*VIII. Anima rationales generantur
à parentibus.*

Concessum homini generationis opus est. At proximus generationis terminus forma est. Forma ergò producit, qui generat: animam rationalem parentes. Hominis generatio univo-

univoca est. In univocâ generatione generans eandem essentiam communicat genito. Communicat ergo formam, quæ dat esse formale, quæ dat esse specificum. Qui in actu generationis in animatum corpus producit, is hominem non producit, producunt autem hominem parentes.

IX. Anima rationales propagantur per traducem.

Tradux propriè propago est, ab arbore secta, & in aliam arborem traducta, ad generationem promovendam. Sic surculus oculo præditus trunco immittitur, novaq; arbor producitur. Hinc ad quodlibet semen fecundum traducis translata est ratio. Quodlibet granum, quælibet glans aut castanea, instar surculi, instar oculi aut gemmæ est. Terræ cum committuntur hæc, stipiti quasi inseruntur.

runtur. Etiam hic fatio, quædam est
 insitio. A plantis relata res ad anima-
 lia, ipsumq; hominem, ob analogiam.
 Etiam hominis generatio est fatio, est
 insitio, est plantatio. Etiã semina in ma-
 tricem immissa præstant, quod surculi
 stipiti infixi, quod semina terræ man-
 data.

*X. Animæ rationales & à Patre,
 & à matre producun-
 tur.*

Facultas enim generatrix speciei
 concessa est, sicut nutrix, sicut auetrix.
 Uterq;ve autem sexus sub specie com-
 prehenditur. Generat ergò pater: ge-
 nerat mater. Et si generant, genera-
 tionis terminum proximum produ-
 cunt. A solo patre si esset anima, ma-
 ter non verà relatione referretur ad fi-
 lium: mater etiam sibi simile non ge-
 neraret in specie: mater deniq;ve de-
 terioris conditionis esset, quàm bru-
 torum

torum tœminæ; alina enim cum eqvo
 congregiendiens mulum gignit. A solâ
 matre si esset anima, pater verâ relati-
 one non referrerur ad filium: pater si-
 bi simile non generaret in specie: pa-
 ter inferioris conditionis esset, quâm
 brutorum mares; eqvus enim cum a-
 sinâ concurrens mulum gignit. Stant
 autem hæ causæ sociæ pro unâ, à quâ
 unus effectus.

*XI. Anima filii à parentibus in
 ipso generationis actu pro-
 ducitur.*

Effectus enim qui sit causam requi-
 rit, quæ agit. Agunt autem paren-
 tes in ipso generationis actu. Post
 actum quiescunt, & ægrotare ac mori
 possunt. Ita denique anima in semine
 est. Non ante generationem, sed post
 generationem, cuius proximus termi-
 nus est. Ubi non otatur, sed laborio-
 sa val-

sa valdè est. Efficit enim velut artifex ex semine ossa, venas, arterias, & universam corporis compagem. Hinc septimo post conceptionem die genitura habet, quæcunqve corpus habere debet.

Caput II.

De

*Facultatibus animæ humane
in genere.*

PRAECEPTA.

- I. Facultates animæ humanae sunt qualitates ex anima emanantes, ut homo istarum beneficio humanas edat actiones.
- II. Sunt quatuor: Intellectus, Voluntas, Ritus & Sermo.

QVÆ

QVAESTIONES.

I. Quomodo facultates ab animâ differant?

Resp. Realiter, ut accidentia à suo subjecto; ut effectus à causâ efficiente. Naturalia enim agentia per naturales potentias determinantur ad naturales actiones. Ignis per caliditatem calefacit: aqua per frigiditatem frigidificat. Canis etiam per potentiam latrandi latrat: equus per potentiam hinnendi hinnit: leo per potentiam rugiendi rugit. Sic homo per potentiam volendi vult. Hoc est quod dicitur: *nulla creatura immediatum suorum actionum est principium.*

II. Quomodo facultates à se invicem differant?

Resp. Realiter, ut accidens ab accidente, ut qualitas à qualitate, ut

B

pre-

proprium à proprio. Facultates ex actibus & objectis judicandæ sunt. Horum diversitas diversitatem facultatum parit. Aliud objectum & aliam actionem visus habet, quàm auditus, quàm olfactus, quàm gustus. Alia ergò hîc atqve alia facultas. Sic aliud objectum intellectus, aliud voluntatis: alia actio intellectus, alia voluntatis: est. Diversæ ergò sunt facultates, quæ diversa diversimodè tractant.

III. An facultates dictæ sufficiant?

Resp. Præter necessitatem non sunt multiplicanda entia. Nulla autem cogit' necessitas, plures asserere facultates. Sufficiunt illæ ad omnes nostras operationes. Nihil agimus quâ homines, quod non uni ex istis adscribi possit facultatibus. Conscientia nos accusat, nos excusat: & hæc opera intellectus sunt. Admiramur creatoris potentiam ac sapientiam: ac hoc munus

munus intellectus est. Liberè bonum admittimus, malum repudiamus: at id voluntatis est. Lacrymas fundimus præ tristitia: at id per accidens fit, non quâ homines, sed quâ in tristi rerum statu sumus.

AXIOMATA.

I. Non omnis actio hominis humana est.

Habemus actiones communes, habemus proprias. Illæ humanæ non sunt, quamvis hominis sint. Hæ & hominis & humanæ sunt. Edere, bibere, ac generare, actiones hominis sunt; humanæ non sunt. Etiam quercus nutritur, & sibi simile generat. Videre, audire, & olfacere, actiones hominis sunt; humanæ non sunt. Etiam bos videt, audit, olfacit: humanas actiones edere nequit. Illæ actio-

B 2

nes

nes humanæ sunt, quæ animæ humanæ facultates insequuntur: intelligere, velle, videre, loqui. Usus autem attendatur, non abusus. Etiam irridere, malè loqui, male velle, malè sentire actiones hominis sunt; humanæ non sunt. Non enim usum, sed abusum indicant.

II. Non eadem facultatum dignitas est.

Differunt non parvum & objectis & actionibus. Intellectus & voluntas præstantiora habent objecta, quàm sermo & risus. Verum & bonum antecellunt dignitate omnes conceptus & omnia ridicula. Actiones etiam intellectus & voluntatis præstantiores sunt actionibus sermonis & risus. Nobilior intellectio risione est, nobilior volitio locutione. Major ergò dignitas intellectus & voluntatis,
quàm

quàm risus & sermonis. Quin & major dignitas intellectus, quàm voluntatis est. præstat enim verum bono: præstat sapere, quàm appetere.

III. Omnes facultates ab animâ & in animâ sunt.

Anima in seipsâ præclaros istos edit effectus. Anima est causa efficiens facultatum. Non per Transmutationem. Sed per Emanationem. Anima est subiectum facultatum. Non Denominationis, sed informationis. Rectè Scaliger: Homo est, qui intelligit, non anima. Intelligit enim per animam.

IV. Facultates propter actum datæ sunt.

Natura nihil frustra facit. Non frustra concessit nobis intellectum: sed perficiendus hic est, bonis actionibus, & bonis habitibus. Non fru-

strà dedit voluntatem; sed ut bonum eâ prosequamur. Neque risus, neque sermo sine carent. Huc eunt atq; tendunt facultates omnes, ut sapientem ac bonam habeamus animam. Animus bonus ac sapiens, unum hominis bonum.

Caput III.

De

Intellectu.

PRÆCEPTA.

- I. Intellectus est facultas animæ rationalis, ad verum cognoscendum ordinata.
- II. Dividitur in Theoreticum & Practicum.
- III. Theoreticus est, qui versatur circa res necessarias, pro fine theoriam habens.

IV. Pra-

IV. Practicus est, qui versatur circa res contingentes pro fine praxin habens.

QVÆSTIONES.

I. Quomodo fiat intellectio?

Resp. Per species intelligibiles. Ut se habet sensus ad sentiendi modum: ita etiam intellectus ad modum intelligendi. Sensus autem per species sensibiles sentiunt. Intelligit ergo intellectus per species intelligibiles. Præsens nempe fit, quod cognoscendum est. Nequit autem objectum ipsum intrare intellectum: sicut ne oculus quidem ingreditur equus aut arbor. Species igitur requiruntur, objectorum vicariæ. Primum quidem sensibiles: post intelligibiles. Sensibiles ad sensationem: intelligibiles ad intellectionem.

B. 4

II. Quid

*II. Quid phantasia ad intellectio-
nem conferat?*

Resp. Intelligentem oportet speculari phantasmata. Hæc intellectui phantasia obfert, ut habeat exemplar juxta quod species intelligibiles efformet. Hinc læsâ phantasiâ læditur intellectio. Quod enim malè repræsentatur, malè judicatur. Sic melancholicorum intellectus absurdis & ineptis infinitis refertus est. Quidam in testam se commutatum existimabat, indeq̄ve neminem approquare sibi volebat, ne frangeretur. Alius ex butyro se compactum agebat, neq̄ve ignem aut clibanum accedere volebat, corporis metuens colliqvationem.

*III. An intellectio sit actio or-
ganica?*

Resp. Nullum datur membrum in toto corpore, quo fiat intellectio. Visio fit oculo, auditio aure: at nihil da-
tur

tur, quo fiat intellectio. Deferuntur quidem objecta ad intellectum per organa, sed non per ea cognoscuntur. Non confundendus modus objecta deferendi, cum modo objecta cognoscendi. Requiritur cerebrum bene dispositum ad intellectionem, quia phantasmata in cerebro sunt, juxta quæ formantur species intelligibiles. Ipsa verò intellectio cerebro velut organo non perficitur.

IV. An dentur principia nobiscum nata?

Resp. Principia nobiscum nata sunt, quæ è prima infantia adsunt; & à naturâ anteqvam ratio se exercere queat, insita sunt. Qualia: Deus est: Quodlibet est, aut non est: totum est majus qualibet suâ parte: bis duo sunt quatuor. Item. DEUS est colendus: parentes sint honorandi: suum cuique tribuendum. Hæc sunt principia, quæ nobiscum nascuntur, non

vero adiscuntur. Conscientia enim hominis, non Præceptorum monitis aut sententiis, sed his ipsis principiis innititur. Actus conscientiae in pratico Syllogismo consistit, cujus Major in principio nobiscum nato fundatur. Et si bruta habent cognitionem suam, si sciunt facienda & omit-tenda; homo non erit conditionis de-terioris. Quin ipsa Scriptura Sacra principia hæc confirmat: Cum gentes, quæ legem non habent, naturâ quæ legis sunt, fecerint, eæ legem non ha-bentes sibi ipsis sunt lex. Ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: simul attestante conscientia, & cogi-tationibus inter se accusantibus, aut etiam excusantibus.

AXIOMATA.

I. Intellectus cognoscit omnia.

Objectum intellectus ens est, la-tissimè sumtum. Quicquid ens sub
se

se complectitur, intellige potest. Complectitur autem substantias & accidentia: materialia & immaterialia; universalia & singularia: entia realia & rationis. Cognoscit corpora naturalia cum affectionibus: cognoscit brutorum & hominum animas; cognoscit hominem & Petrum, canem & hunc canem: cognoscit leonem, & draconem, & capram; nec non ipsam etiam Chimæram.

II. Intellectus cognoscit se- ipsum.

Non est sapientia solida, scire alia se nescire. Intellectus & alia, & se scit. Novit seipsum, novit propriam dignitatem, vires & statum. Rectè Scaliger: *Haberet ipse Deos valde tratos, qui se sibi invidissent, si seipsum non intelligeret.* Sed an per species, an sine speciebus? Sanè à posteriori, ex operationibus, per discursum se intelli-

git. Non ergo sine specie, non immediate per seipsum. Quamquam nec per propriam speciem, sed aliarum specierum interventu. Est quidem sibi ipsi satis præsens: sed (ut loquamur sic) entitativè, non objectivè. Nihil habet intellectus præsentiùs, quam suammet entitatem sed in rei esse, non autem in modo cognoscendi, quò specie indiget ad se cognoscendum. Hæc illa intellectio Reflexa, opposita intellectioni Rectæ. Ubi reflectitur intellectus in seipsum, sicut in seipsum radii solares. Ubi inde & fit quod intelligit, & quod intelligitur.

III. Intellectus sub ratione veri cognoscit omnia.

Non ad falsum, sed ad verum conditus est: non falso, sed vero proficitur: non naturâ suâ ad falsitatem & figmenta rapitur, sed per accidens in-

ter-

terdum, sicut voluntas per accidens ad malum. Verum intellectus pabulum verum est: omnia veri gratiã scrutatur ac rimatur. Ens omne objectum materiale: verum autem objectum formale est. Quod maximè verum, maximè intellectui objicitur. Deus igitur gloriosus, qui summè verus, qui veritas ipsa est, principale intellectus objectum est. Quamquam nostra infirmitas in splendidissimo objecto vehementer excutiat. Etiam Sol maximè lucidus est, licet splendorem ejus non sustineat vespertilio.

IV. Intellectus non cognoscit non ens.

Quod enim non est, nec apprehendi, nec comprehendere potest. Entia requiruntur, ad apprehensionem, & comprehensionem. Quod non est, veritatem non habet. At sub veri ra-

B7

tio-

tione intellectus cognoscit omnia. Et
 qui cognoscat non ens? Cognitio hæc
 aut à priori, aut à posteriori erit. Non
 à priori, quia non ens caret essentiâ.
 Non à posteriori, quia quod priori ca-
 ret, caret etiam posteriori. Posterius
 enim est ac dicitur, propter prius.
 Quod caret essentiâ, caret accidenti-
 bus, caret operationibus.

V. Intellectus intelligendo fit omnia.

Non secundum reale esse, aliàs in-
 telligendo equum equus fieret: sed
 per modum similitudinis, & receptio-
 nis specierum. Sicut Cæsarem dici-
 mus, Cæsaris imaginem: Regem, ima-
 ginem Regis. Scaliger habet: *Ait*
Averroes: intellectum fieri omnia, non
simpliciter, sed ut ipse loquitur, per mo-
dum similitudinis & receptionis. Si enim
fieret reipsâ idem; homo fieret lapis *Quia*
Speci-

*Species lapidis fieret intellectus hominis ;
 Quid igitur prohibet? sicut unum speculum
 numero sit multa, atque etiam contraria
 per similitudinem: neq; tamen multa est,
 sed unum: sic intellectum quoque recipere
 singularium imaginem, neque tamen fieri
 singularem? Non enim similitudo affert
 identitatem.*

VI. Intellectus in genere intelli-
 gibilium pura est po-
 tentia.

Non absolutè & universaliter, sed
 respectivè & particulariter hoc su-
 mendum est. Non de notitiis Innatis,
 sed de Acquisitis tantùm intelli-
 gendum est. Non deterior homo bru-
 to aut arbore est: sed habet natura-
 lem cognitionem in intellectu, habet
 quasdam imaginis divinæ reliquias.
 Non est intellectus noster similis ta-
 bulæ nudæ, cui nihil inscriptum fit:
 sed

sed est opus legis scriptum in cordibus nostris, quod inexcusabiles nos facit. Pauca tamen sunt, quæ naturâ novimus. plura restant in pueritiâ, in juventute, in omni ætate discenda. atque sic intellectus pura potentia est, qui recipere potest, quæ non habet.

VII. Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu.

Neque hoc absolute & universaliter, sed respectivè & particulariter sumendum est. Non de notitiis innatis, sed de Acquisitis intelligendum est. Habemus quædam sine sensuum ministerio: sed plurima per nuncios hos ac interpretes capimus. Incurrunt autem in sensus alia immediate, indirectè & per se; alia mediatè, directè, & per aliud. Illa per proprias species sensum afficiunt, ut calor, sonus, sapor, & alia. Hæc, aut per effectum,
ut

ut Deus pervisibilia hujus mundi; aut per simile, ut ovum unum per aliud; aut per oppositum, ut pax per bellum; aut per partes, ut mons aureus; aut per fundamentum, ut universalia per singularia.

VIII. Intellectus mensuratur à rebus.

Non pendent res à cognoscente: sed cognoscens à rebus. Non quia nos dicimus hominem esse doctum, doctus est, sed quia doctus est, nos verum dicimus. Cum intellectus noster conjungit ea, quæ per naturam sunt conjuncta, vera est intellectio, vera cognitio. Cum intellectus etiam dividit ea, quæ per naturam sunt divisa, vera itidem est intellectio, vera cognitio. Sic veritas cognitionis in istis est: homo est animal, homo non est leo. Cum verò intellectus conjungit ea, quæ per naturam non sunt con-

jun-

juncta; aut cum dividit ea, quæ per naturam non sunt divisa, falsa fit intellectio & nulla cognitio. Sic non est veritas in his: homo est brutum, homo non est animal.

IX. Intellectus apprehendit simplicia, componit ac dividit, & discurret.

Hæ sunt illæ tres operationes intellectus: apprehendere simplicia, componere ac dividere, & discurrere, Rectè Scaliger: *Est intellectus opus triplex. Primum, cognitio rerum simplicium, ut Leonis. Secundum, ubi conjuncta cognoscit: è quibus consunt, quas nostri vocant Propositiones. Ciceroniani Effata. Hunc actum iccirco nostri Barbari complexum appollant: Ut homo est animal. Tertium est, cum his ita conjunctis adjicimus alia: ut ex eà compositione aliquid aliud educamus. Hec dicitur ratiocinatio.*

X. Sci-

X. Scientiam applicat conscientia.

Conscientia ad intellectum practicum pertinet. Accusat nos, & excusat: damnat & solatur. Scientiam enim applicat ad opus, vel factum, vel faciendum. Circa illud testificatur; circa hoc, svadet aut disvadet. Cum bonum est, nos laudat & solatur, & contra omnium insultus lætos atqve intrepidus reddit. Cùm malum factum est, accusat, reprehendit, damnat ac mordet. Faciendum si bonum, svadet, obligat, & instigat. Sin malum, dissvadet, retrahit, & frenas injicit.

Caput IV.

De

Voluntate.

PRÆ

PRAECEPTA.

- I. Voluntas est facultas animæ rationalis ad bonum appetendum ordinata.
- II. Coniungitur cum hac Libero Arbitrio, quod est facultas, quâ homo ab intellectu cognita liberè vel suscipere, vel repudiare potest.

QVÆSTIONES.

- I. *Quanam voluntatis actiones sint?*

Resp. Velle, nolle, & non velle, Velle est actus approbationis simplicis. Sic vir bonus vult salutem patriæ. Parens salutem filiorum: maritus salutem uxoris. Nolle est actus repugnantia simplicis. Sic nolumus perire literas, perire veritatem & triumphare falsitatem. Non velle est actus medi-

medius & mixtus. Sic non vult perire merces mercator, quas tamen in mare projicit, ut vitet naufragium.

II. An voluntas malum velit?

Resp. Nemo adeò perversus, adeò sibi ipsi contrarius est, ut appetat, quod malum est. Malum destruendi & corrumpendi vim habet. At nihil in totâ rerum natura destructionem & interitum sui appetit. Solum bonum amabile. Solum appetibile. Sunt tamen mala quædam apparenter bona. Hæc vult voluntas, sed non sub specie mali. *Sunt virtutibus, inquit Seneca, vitia confinia, & perditis quoque ac turpibus recti similitudo est. Sic mentitur prodigus liberalem: cum plurimum inter sit, utrum quis dare sciat, an servare nesciat. Multi sunt, qui non donant, sed projiciunt. Non voco ego liberalem, pecunie sua iratum.*

III. An

III. An voluntas habeat imperium, & quale quantumque illud sit?

Resp. Nulla potestas voluntatis est in potentias Naturales. Nutricem, Audricem & Generatricem. Venter caret auribus, & pufilli adjicere nequeunt staturæ suæ cubitum unum: multi volentes generare, non generant: & multi generant nolentes. Neque Vitalis facultas subiecta voluntati est. Non respiramus cum volumus, nec ut volumus, nec quamdiu volumus. Etiam sensuum actiones in voluntatis potestate non sunt. Sentimus frigiditatem & caliditatem inviti. In appetitum sensitivum verò & locomotivum dominatur voluntas. Disponit appetitum sensitivum, ut non sibi, sed rationi serviat. Jubet locomotivum, ut corpus huc illucque moveat. Ad voluntatis imperium stamus, ambulamus, manum poculis admovemus, aut retrahimus. Quin & intel-

intellectum ipsum movere non dubitat. Unde studemus, contemplamur, & discurremus, quando & an quicquid volumus.

IV. An detur liberum arbitrium?

Resp. Non neganda nobis potestas agendi aliquid aut omittendi. Experientia docet nos, posse agere & non agere, hortos plantare, domos ædificare, magistratui obedire, ludere, bibere, & ab iisdem abstinere. Multa etiam prodirent absurda, si tolleretur libertas. Vanus esset conatus instituendi pueros, frustra fierent exhortationes, frustra laudarentur boni, vituperarentur mali, poenisque iniuste afficerentur improbi!

AXIOMATA.

I. Voluntas dependet ab intellectu.

Præ-

Præcedere atq̄ve prælucere debet intellectus cum ignoti nulla cupido fit. Monstrare atq̄ve proponere voluntati objectum debet, quatenus rationem veri & entis habet. Ubi pulchra actionum conspicitur series. Præit cognitio intellectus: sequitur hanc voluntas: hanc deliberatio: hanc decretum: hoc proæresis: hanc actio: hanc præmium aut supplicium.

**II. Libertatis ratio est in indiffere-
rentiâ ad utrumlibet.**

Voluntas per se & à se excitatur ad appetenda & fugienda. Non rapit intellectus voluntatem ad amplectendum bonum, sed monstrat id tantum ac proponit. Pòst à voluntatis libertate est, an velit, an nolit appetere bonum propositum. Tunc positis omnibus ad agendum requisitis potest agere & non agere, libertate con-
tra-

traditionis: agere hoc vel illud, libertate contrarietatis. Non autem includitur libertas peccandi. Sic enim extra suum objectum vagaretur. Naturaliter ad bonum vergit: in hoc sese exerceat.

III. Libertas tollit necessitatem.

Non necessitatem divini decreti, potest aliquid decretum esse à Deo, & tamen liberum, Liberè DEUS fecit mundum, sed ex decreto. Liberè dat nobis vitam æternam, sed ex decreto. Nec necessitatem præcepti, potest aliquid præceptum esse, & tamen liberum. Libera est virtus, & tamen præcepta. Liberè discipuli obediunt Præceptoribus, ex mandato tamen & præcepto divino. Nec necessitatem promissi. Potest aliquid promissum esse, & tamen liberum. Liberè ducitur

C uxor

uxor, etiam cui promissa antè fides est.
Tollit tantùm libertas necessitatem
Coactionis. Non potest aliquid co-
actum esse & liberum. Non potest da-
ri coacta libertas. Si cogitur rusticus,
non liberè facit. Si cogitur Lucretia,
liberè non facit.

Caput V.

De

RISU.

PRÆCEPTA.

- I. Risus est facultas animæ ratio-
nalis ad lætitiã repræsen-
tandam ordinata.
- II. Opponitur huic fletus, ad tri-
stitiã repræsentandam or-
dinatus.

QVÆ

QVÆSTIONES.

I. *An solus homo rideat?*

Resp. proprium hominis ridere est
 Proprium, non in primo modo, nec in
 secundo, nec in tertio: sed in quarto.
 Hinc versus:

Est medic⁹, bipes, canescens, deniq³, ridens.
 Sumitur autem risus pro actu primo,
 non pro secundo. Sicut propria intel-
 ligenda sunt de potentia, non de actu.
 Hinc omnibus hominibus competit,
 utut inventi fuerint Agelasti.

II. *Cur homines rideant?*

Resp. Ridemus ob causas non u-
 nas: in una tamen convenientes. Me-
 liorem fortunam risus amat, non pau-
 pertatem, non ægritudinem, non alia
 vitæ incommoda. A gaudio oritur
 gaudium autem à causa multiplici.
 Gaudemus novis, jucundis, repenti-

Cz

nis,

nis, levibus, ludicris, ac similibus rebus. Hinc tot risus causas habet: sed remotas, quæ sine lætitiâ nihil valent, *Quis non ridet*, iuqvit Fracastorius, qui videat duos monachos super equo aliquo, qui calcitret, & deicere illos patres velit? nimirum appositissima res est, & facetissimus casus, quod si periculum aliquod grave iis immineat, jam non risus fiet, sed timor & pietas, quoniam res seria sit, non amplius jocosa & ludicra.

III. Cur ad risum alii promptiores, alii tardiores sint?

Resp. Fæminæ plus rident viris, plus pueri & juvenes senibus, plus sanguinei melancholicis, plus sani ægris. Non enim lætamur omnes æquè, sed magis fœminæ viris, pueri & juvenes senibus, sanguinei melancholicis, sani ægris. Gaudia dant nova, jucunda, ludicra, & similia. Pueris omnia nova, hinc risus ille frequens. Minus sapien-

piantes fœminæ viris sunt: hinc rident
 sæpiùs. Minùs lætantur ægri, hinc mi-
 nus rident. Lætantur parentes ob par-
 volorum suorum gesticulationes: hinc
 in risum profunduntur, ac sibi tacitè
 gratulantur.

IV. *An Democriti risus perpetuus
 atq; insanus fuerit?*

Resp. Putant id communiter, sed
 malè. Ita inter alia multa Hippocra-
 tes de Democrito. *Hic compositè admo-
 dum librum super genua habebat, & ali-
 quidam utrâque ex parte ei adjacebant,
 crebra autem animalium cadavera, per
 totum dissecta, accumulata erant. Hic au-
 tem interdum contento studio scriptioni in-
 cumbebat, interdum multum subsistens,
 & apud se anxie cogitans quiescebat. Dein-
 de non multò post his peractis exurgens de-
 ambulabat, & animalium viscera atten-
 tè inspiciebat, hisq; depositis reversus rur-
 sus desidebat.* Non hæc insani, sed ho-

minis veritatem anxie inqvirentis de-
scriptio est. Et Democritus ipse de risu
suo ita habet: *Ego unum hominem rideo,
amentia quidem refertum, recte factis va-
cuum, in omnibus consiliis pueriliter agen-
tem: nullius utilitatis gratia immensos la-
bores tolerantem, terrae fines & infinitos
recessus argenti & auri comparandi gra-
tia immoderatis cupiditatibus peragran-
tem, & nunquam his comparandis cessan-
tem: semper vero ad copiam tumultuan-
tem, ne si ea destituatur, pudore suffunda-
tur, quod felix non dicatur.*

V. Unde lachrymae?

Resp. Ex tristitia. In tristi rerum
statu flemus, ob mortes amicorum, ob
corporis dolores, aliaque mala. Et cum
a laetis dimanant quandoque lachry-
mae, per accidens fit, ac praeter inten-
tionem. Non gaudii fructus lachrymae
sunt, sed humanae miseriae. Miscentur
nonnunquam causae, quarum mistura
non

non unam edit prolem. Rei triftis recordatio cum jungitur, cadunt lacrymæ.

VI. Cur infantes, pueri, & mulieres, faciliùs ac largiùs lachrymentur?

Resp. Ob humiditates, quibus abundant. Humidi sunt infantes, humidi pueri, humidæ mulieres. Turgidæ igitur oculorum glandulæ leviffimâ de causâ istos lachrymarum dejiciunt imbres. Hinc fceminæ quoties volunt, lachrymis genas irrigant. Juxta verum:

*Neve puellarum lachrymis moveare,
caveto;*

Ut flerent, oculos erudiere suos.

III. Cur triftes in lacrymarum profusione sentiant levamen?

Resp. Quia cerebrum exoneratur. Omnes repletiones cum evacuantur.

voluptatem post se relinquunt. Pruritu qui molestantur, cum se scalpunt leviter, ut acri humori aperiant viam voluptatem capiunt ingentem. Tanta suavitas cum scalptura conjungitur, ut pueri ne verberibus quidem ab ea arceri possint.

AXIOMATA.

I. Affectant risum bruta; sed non habent.

Animam tacionalem sequitur risus non sicut ac intellectus, aut voluntas. Bruta igitur rationali animâ destituta, risu carent. Sicut rationem habere videntur, sed non habent: ita risum imitantur, verè non rident. Risus etiam faciem requirit, quæ solius hominis est. Risionis enim causæ illæ sunt. Efficiens, anima rationalis, facultas videndi, cor, diaphragma, & muscoli. Finis, lætitiæ explicatio

Ma-

Materia circa quam, seu objectum,
lætitia. Formatoris ac faciei diduc-
tio.

II. Risus effusior parit mo-
lestiam.

Fit enim risus per dilatationem cor-
dis, motum diaphragmatis, & muscu-
lorum thoracis, eorumque qui à late-
ribus buccæ sunt. Agitatio tot mem-
brorum non absque contranitentia ac
difficultate fit. Cor cum primis con-
tinua illa expansione læditur, quia non
suffICIENTER perflatur. Et adeò effun-
duntur cum sanguine spiritus, ut val-
de rubescant, quin & moriantur non-
nunquam ridentes.

III. Lachrymæ excremen-
tum sunt.

Plato, Aristoteles, Theophrastus,
& Vallesius scripsere, ejusdem naturæ
esse lachrymam, sudorem, & urinam.
Excrementa enim sunt, sed non ejus-

dem coctionis. In cerebri coctionibus, duo excrementorum procreantur genera. Unum tenue, alterum crassum. Tenue vel vapor, vel humor est. Vapor per cranii futuras prudentissimè formatas exit. Humor in oculorum glandulas detruditur, & ex iis per constrictionem foràs propellitur. atque hæc aqvofitas lachrymarum venit nomine. Crassum verò excrementum iterum vel magis, vel minus tale est. Hoc per nares ad palatum excernitur: illud ad aures ablegatur.

IV. Lachrymæ solius hominis sunt.

Solus homo ridet: solus homo lachrymatur. Ridere & flere actus contrarii sunt. Contraria autem commune postulant subjectum. Habet etiam homo amplissimum cerebrum inter omnia animalia. Copiosum ce-
re-

rebrum copioso eget alimento. Hinc plura veniunt excrementa, quia quælibet coctio excrementa gignit. Plorat itaque homo occurrente molestiâ ac tristitiâ. Fletus prima lucis salutatio est, prima vox, primum humanitatis argumentum. Et Primæ diei consentit omnis sequentium dierum ordo.

Caput VI.

De

Sermone.

PRÆCEPTUM.

Sermo est facultas animæ rationalis, ad res mente conceptas enunciatione manifestandas ordinata.

QVAESTIONES.

I. An solus homo loquatur?

Resp. In sermone pulchro coherent ordine, Res, Conceptus, & Verba-

ba. Verba conceptuum sunt, conceptus rerum. Res concipimus, conceptus verbis exprimimus. Bruta nec res concipere, nec quicquam verbis exprimere queunt. Ubi nulla ratio, ibi nullus sermo. Imitantur quandoque bruta voces nostras: sed simile non est idem. Manet illud Scaligeri: *Ratio est manus intellectus: rationis oratio: orationis manus.*

II. *An sermo homini naturalis sit?*

Resp. Facultas non confundenda cum exercitio. Naturale homini est, posse loqui, posse animi sensa pronuntiatione exprimere. Exercitium autem usu & assuefactione habetur. Adamo exercitium, eque naturale fuit ac facultas: at posteris nulla lingua naturalis, infantes omnes à parentibus, nutricibus aut aliis, addiscunt linguam. Pammethus duos aliquando pueros in sylvis, ubi nullam
 pro-

prorsus audirent vocem, educari iussit. Ut linguam, qua sponte locuturi essent, primam fuisse atque homini maximè naturalem, judicaret. Pueri post tres annos ad palatium regium producti, voculam BEC reddiderunt. Rex acersitis sapientibus, accepit vocem BEC in Phrygiâ lingua panem significare. Conclufit, linguam Phrygiam homini naturalem & primam esse. Deceptus, quod pueri inter oves & capras fuissent educati.

III. *Quenam instrumenta sermonis sint?*

Resp. Principale instrumentum lingua est: minùs principalia, aspera arteria, pulmo, palatum, labia, dentes. Hinc causæ sumendæ, cur quidam malè proferant literam R, alii literam S. Cur fœminæ vox subtilior voce viri? Cur mutantur voces hominum post secundum septennium? Cur ebrii & bal-

balbutiant, & tardè loquantur? Cur graviores & obscuriores voces senum sint, quàm juvenum? Cur gravior post crapulam vox, gravior etiam laborantibus coryza?

AXIOMATA.

I. Sermo datus ad auxilium, non ad perniciem.

Lingvam nobis dedit Dominus, interpretem operum suorum. Id agendum lingvâ, ut ipsi habeamus animam rectam, bonam, ac magnam, & aliis præstemus eandem. Tolle lingvam, cessabit omnis religio, dissolvetur societas, concidet totus mundus. Sed tanta hominum malitia est, ut meritò exclamet Scaliger: *Utinam maxime hominum parti lingua potius, quàm cornua dæssent: meliores multò essemus.* Plurimi enim lingvâ tam prodigiosè mentiuntur & calumniantur, ut

ut deterrimum & foedissimum in istis
membrum lingua sit.

II. Sermo index mo- rum est.

Qualis homo ipse esset, talem ejus
esse orationem, orationi verò facta si-
milima, factis vitam, statuebat Socra-
tes. Hinc cū filium suum ad ipsum qui-
dam mitteret; Loquere, dicebat, ut te
videam, Sanè composita vita cum
compositâ pronunciatione conjun-
cta est: præcipitata verba & concitata,
senem animum non arguunt. Garru-
litas etiam intemperiem animi mon-
strat. Zeno adolescenti confidenter
loquenti dicebat: Non dixerim, ô a-
dolescens, quæ mihi succurrunt.

III. Sermo conceptus ex- primit.

In-

Inquirmus veritatem in rebus, & in nobis metipsis veritatis obliviscimur. Acquisitu difficillima petimus: facilissima negligimus. Procul videre volumus omnia, cominus nihil cernimus. Multi aliud ore loquuntur, aliud intus sciunt ac sentiunt: aliud sedentes, aliud stantes promunt: aliud cor in facie, aliud in pectore sovent. Sed & naturæ repugnant, & justissimi Dei leges violant. Augustinus habet: *Vae duplici corde, de suo partem faciunt DEO partem faciunt Diabolo. Iratus DEUS, quia ibi fit pars Diaboli, discedit, & totum Diabolus possidet.*

LIBER

LIBER SECUNDUS.

De

Corpore Humano.

Pars Prima.

De

PARTIBUS SIMILARIBUS.

Caput I.

De

Corporis Humani naturâ.

PRAECEPTA.

- I. Corpus humanum est materia hominis, eleganter & artificiosè ad varias operationes edendas constructa.
- II. Dividitur in partes Similares & Dissimilares.

QVA.

QVÆSTIONES.

I. *Quid sit pars corporis humani?*

Resp. Pars corporis humani est, quod ad integritatem ejus requiritur. Sicut pars arboris, quæ ad integritatem arboris pertinet: pars mensæ sine quâ mensa non est integra. Brachia & pedes partes hominis sunt, quia sine istis homo integer non est. Fœtus pars gravidæ non est, quia integra manet post partum, & integra fuit antequam gravida esset.

II. *An è corpore humano serpentes nascantur?*

Resp. Non nisi per accidens. Multa passim cadavera humana sunt. Totâ terra forsan serpentibus repleretur, si fieret illa mutatio. Delectantur serpentes dulcedine: hinc jungunt sese cadaveribus. Nutrimentum ibi quærunt, non ex substantiâ nostrâ ortum
tra-

trahunt. Si semel forsan in sepulchris probè munitis fuere inventi, universale hinc non conficiendum thema. Circumstantiæ inqvirendæ, quarum ignorantia non ferat falsitati patrocini-
nium.

*II. An corpora humana terræ man-
data putrescant?*

Resp. Non confundenda mors naturalis cum violenta. Cadavera hominum naturali morte extinctorum arida fiunt & sicca, tandemque in tenuissimum abeunt pollinem, & lenissimo motu aut flatu dissipantur. De violentâ morte extinctis non unum ferendum iudicium. Quidam enim jam antè vitiati sunt putredine, aut manifesta, aut occultâ serpere in his vitium, & in proximam quamque partem transilire, nil vetat. Ubi verò nec latens, nec patens in corpore putredo, haud putrescit corpus frigido & sicco elemento concreditum.

AXIO.

AXIOMATA.

I. Corpus humanum maximum
naturæ miraculum est.

Nihil poterat exoptare sibi homo,
quod non habeat præstantius votis.
Animam accepit omnium formarum
præstantissimam. Sed nec corpus tan-
to hospite indignum. Etiam hoc men-
sura ac regula corporum omnium.
Tot ossa, tot, venæ tot membranæ jun-
guntur, & tam concinnè componun-
tur, ut nulla lingua effari, nulla mens
mirari possit satis divinum artificium.

II. Nulla pars vitâ caret.

Anima omnes subjecti sui partes
informat, animat, & vivificat. Quod
ergò vita caret, anima caret, veraque
corporis pars non est. Duplex connec-
tio requiritur in parte viventis, Ma-
the-

thematica & Physica. Mathematica, quâ quantum quanto unitur. Physica, quâ vivum vivo. Ramus mortuus nondum ab arbore resectus, pars corporis non est, quia non vivit.

III. Nulla pars caret actione aut usu.

Nihil frustra sapiens natura molitur. Omnes itaque partes corporis humani vel actionem, vel usum habent. Quod frustra est, non est. Quælibet pars quidem actionem non edit: requiritur tamen ut actio fiat. Oculi partes tunicae sunt, sed non vident. Visionem tamen promovent, dum humores defendunt, & speciebus visibilibus transitum concedunt.

Caput

Caput II.
De
Partibus Similaribus
in genere.

PRÆCEPTA.

- I. Partes similes sunt, quarum particulae omnes ejusdem naturae & nominis inter se & cum toto sunt.
- II. Sunt autem ossa, cartilaginee, fibrae, venae, arteriae, nervi, membranae, tendines, carnes, ligamenta, cuticuli, cutis, pinguedo, pili & ungues.

QVÆSTIONES.

- I. Quotuplicem partes similes inter se & cum toto habeant convenientiam?

Resp.

Resp. Duplicem; nominis & rei. Omnes idem inter se cum toto nomen habent: omnes etiam eandem inter se & cum toto essentiam habent. Quævis pars ossis & nomen & naturam ossis habet. Quævis pars carnis est & dicitur caro. Non secus ac quælibet terræ particula terra est, quælibet aquæ pars aqua.

II. An pars similis esse possit organum?

Resp. Organum dupliciter sumitur, in sensu latiori & strictiori. Illo pacto est pars certo modo conformata, propriam actionem edens. Hoc est pars è variis similibus partibus constans, perfectam actionem edens. Priori modo partes similes possunt esse organa: ossa enim, venæ arteriæ, nervi, habent conformationem suam, & edunt actionem propriam. Posteriori modo partes similes organa esse nequeunt: neque enim è va-
riis

riis similaribus partibus constat, neq; perfectam actionem edunt.

AXIOMATA.

I. Non eadem partium similarium simplicitas est.

Quædam simpliciter eandem naturam & appellationem habet, ut membrana, cuticula, fibra, & aliæ. Ubi non tantum intuitu primo, sed & sensu accuratori ac ratione illæ ponderatæ, eandem exhibent substantiam.

Quædam non omni partium carent diversitate, licet primo intuitu eandem obferant naturam. Sic in venarum, arteriarum, & nervorum substantiâ, fibræ inveniuntur, quas in cuticulâ membranâ, & aliis, non habemus. Hinc nata divisio partium Similarium in Primas & Secundas.

II. Urina sanies, & fel, similes partes non sunt.

Ad

Ad corporis integritatem non faciunt, unde ne partis quidem veniunt nomine. Nec ergo similes, nec dissimiles partes sunt. Excrementa sunt, quæ natura ejicere, non autem cum toto corpore conjungere, & communitatam donare conatur.

II. Sanguis, semen, lac & spiritus, similes partes non sunt.

Etiam hæc partis nomine non veniunt, quia ad corporis integritatem non faciunt. Non mutilatur corpus ob sanguinis, seminis, lactis, & spirituum absorptionem. Solæ partes quæ solidæ & continentales dicuntur, ac humidis seu contentis, & spirituosis seu impetum facientibus, opponuntur in præsentis contemplatione intelliguntur.

D

Caput

 Caput III.

De

Ossibus.

PRÆCEPTUM.

Ossa sunt partes similes, frigidissimæ, siccissimæ, & durissimæ, ab animâ è seminis portione crassiori, ad totius stabilimen, rectitudinem & figuram formatae.

QVÆSTIONES.

I. Quodnam ossium Nutrimentum sit?

Resp. Sangvine omnes partes integrantes nutriuntur, carnes, intestina, ventriculus, & ipsa quoque ossa. Hic sanguinis usus, hic finis est. Hinc venas cernimus per durissimorum ossium foramina transeuntes. Ubi vena,
ibi

ibi sanguis. Ubi sanguis, ibi nutritio per sanguinem.

III. An ossa sentiant?

Resp. Ossa non omnia eandem obtinent rationem. In quædam sensibilia organa inferuntur; in quædam hæc non feruntur. Priora sentiunt, posteriora sensu carent. Dentes cum in abditis partibus membranis & nervis contenti, sentiunt exquisitè. Ossa reliqua membranarum ratione dolorem percipiunt. In se verò sumta uruntur, secantur, & franguntur sine sensu.

III. An fœminarum ossa differant ab ossibus virorum?

Resp. Differunt sanè, & quidem duritie. Virorum ossa duriora sunt: fœminarum molliora. Differunt etiam magnitudine. Quædam, non omnia. Os innominatum in fœminis majus est, quàm in viris, ob uterine gestationem. Differunt deniqve Scele-

ti longitudine. Sunt enim communi-
ter viri foeminis longiores.

AXIOMATA.

I. Ossa juncta Sceletum faciunt.

Σκελετός est exiccatus, arefactus.
Ossa omnia à capite ad calcem tanto
artificio juncta sunt, ut unum referant
corpus. Hoc cum aridum, cum sic-
cuma sit, Σκελετόν dicunt. Noluit
creator hominem uno constare osse,
ne trunci instar, aut Marpesiæ cautis,
maneret immotus. Noluit etiam os-
sa divulsa ac dispersa esse, ne præclaris
actionibus destinatus, careret neces-
sariis.

II. Ossa stabilimen, rectitudinem & figuram dant.

Hæc ea fulcra & fundamenta to-
tius corporis, non secus ac columnæ
integræ domus, Recti incedimus, ob
ossa

ossa oblonga, quibus destituti vermiculorum more reperemus. Speciem ac figuram partes ab ossibus habent: rotunda facies, ob rotunda ossa: longipedes, longa brachia, ob ossa longa.

III. Ossa flecti & extendi possunt, usque ad ætatis annum vigesimum.

In pueris & adolescentibus tenera ac mollia sunt ossa. Hæc flecti queunt, instar virgultorum: unde pandi, vacui, valgi, plauti & planci fiunt. Hæc etiam extendi possunt, ad quam extensionum totum corpus sumit augmentum. Post annum vigesimum exiccari & arescere incipiunt, adeo ut nec flecti, nec extendi possint. Atque hinc statum ac definitum in hominibus accretionis tempus. In senibus si flectuntur quandoque & incurvantur, per accidens fit, ob pravam dispositionem.

 IV. Os fractum denuò
coalescit.

Cum reponuntur rectè ossa fracta coalescunt, sed per medium heterogeneum, non homogeneum. Callus enim intercedit, qui non quidem os est, sed tamen quàm proximè ad ossis naturam accedit. Fieri potest ut in puerilis coalitus fiat sine medio heterogeneo. Quamadmodum etiam caro secta sine cicatrice nonnunquam coalescit. Hoc est quod vocant, coalitum secundum primam intentionem, & secundum secundam intentionem.

V. Non omnia ossa medullam habent.

Cranium, tria ossicula auditu dicata, ossa tergi, & sesamoidea, medullam carent. Hæc enim aut tam solida, aut tam parva sunt, ut nec cavitas adsit, nec medulla inveniat. Et in leone

ne

ne, nec magna, nec parva ossa medullam habere dicunt. Quin eò progressi nonnulli, ut ossa leonum adeò solida dixerint, ut collisis iis invicem ignis elici possit. Sed ne quid nimis!

VI. Maxillæ hominum rotundiores, quàm brutorum sunt.

Orbiculares in homine maxillæ sunt, in eqvo, cane, porco aliisque brutis, oblongæ. Bruta enim manibus carent, ad capiendum itaq; cibum à terrâ inclinari oportuit & admoveri caput. Atq; sic oblongis maxillis ac prominentibus, velut manibus capiunt edulia. Homo verò cum manibus possit capere & ori admovere cibum, rotundas accepit maxillas, easq; venustiores.

VII. Superior hominis maxilla immobilis est.

Inferior movetur, cum loquimur, aut cibum capimus, superiore immota. Periret enim faciei nostræ decor, si moveretur superior. Contraheretur & corrugaretur facies, quæ nihil jucundius in toto corpore.

VIII. Dentes in utero formantur.

Ut aliæ partes ex semine trahunt ortum, sic & dentes. Distingvendum autem inter formationem Perfectam & Imperfectam. Illa in infantibus post menses aliquot habetur, non absq; exquisitissimis doloribus. Hæc in utero fit à seminis materia crassiori.

IX. Dente uno exempto, alter sui ordinis excedit,

Definitum augmentationis terminum aliæ corporis partes habent: sed dentes augentur perpetuò. Quantum verò augentur, tantum etiam minu-

un-

untur, mutuo atritu. Exempto verò uno, alter qui è regione respondet, prominentior atq̄ve longior redditur. Non enim habet contranitentem, resistentem, ac deterentem.

X. Numerus constarum idem in viris ac fœminis.

Duodecim in quovis latere habentur costæ regulariter. Figmentum est, unâ costâ à mulieribus superari viros, ob costam ab Adamo pro ædificandâ fœminâ avulsam. Non ad totum sexum trahendum, quod unius individui fuit. Contingere tamen potest, & in viris, & in fœminis, ut nunc plures, nunc pauciores inveniantur costæ. Sicut in manibus ac pedibus etiam interdum sex digiti, nonnunquam quatuor aut tres reperiuntur.

Illud ob materiæ abundantiam, hoc, ob ejusdem defectum.

D 5

Ca-

Caput IV.

De

Cartilagine.

PRÆCEPTUM.

Cartilago est pars similaris, frigida, sicca, dura, & flexilis, ab anima è crassâ seminis parte, ad securum molliorum partium stabilimen, & ad externos impetus eludendos formata.

*QVÆSTIONES.*1. *An cartilago sentiat?*

Resp. Extraneum quid sensus est; quibusdam cartilaginibus concessus, aliis negatus est. Scilicet in quasdam sensilia organa disseminantur; in quasdam ea non feruntur. Palpebrarum cartilagine nervi tangunt, hinc sentiunt, Cartilagine artuum

ner-

nervis carent, unde & destituuntur sensu.

II. Cur frigore lætantur maximè aures & nares?

Resp. Quia cartilagine constant, quæ per se frigida. Cum igitur frigidum frigido additur, crescit effectus affectusque. Abdomen verò aut furas frigus non lædit facile. Partes enim carnosæ caliditatem habent, quæ frigori resistit.

AXIOMATA.

I. Cartilaginis & ossis magna convenientia est.

Frigida sunt ossa, frigida etiam cartilago est. Ossa siccitatem habent, habent eandem cartilagine. Ossa dura sunt, duræ etiam cartilagine. Gradibus tantum qualitates illæ in ossibus & cartilaginibus differunt. Peculiaris autem cartilagini flexibilitas est.

est: hæc enim negata ossibus. Tibia non flectitur, sed aures, sed nasus, ob cartilaginem quâ constant.

II. Cartilago ad externas injurias amovendas aptissima est.

Cedit enim fortiori ob flexibilitatem. Aures cartilagineæ sunt, hinc non franguntur, non admodum vi externâ premuntur. Cedente enim corpore corpori, nulla fit læsio.

III. Ossium capita cartilagine obducta sunt.

Ut securiores essent articuli, & ut motus fieret promptius. Cernere id licet in articulatione humeri & scapulæ; brachii & radii, tibiæ & femoris.

IV. Non omnis cartilago connectitur ossibus.

Palpebræ cartilagineæ sunt, sed non connectitur ea cartilago ossibus.

Car-

Cartilaginee asperæ arteriæ, laryngis, epiglottidis & auricularum, conjunctæ cum ossibus non sunt.

Caput V.

De
Fibris.

PRÆCEPTUM.

Fibræ sunt partes similes, frigidae, siccae, & subtiles, ab anima tenaci seminis parte ad motum & carnis custodiam formatae.

QUESTIONES.

I. *Ob qualem actionem fibræ partibus insint?*

Resp. Actio duplex est, Privata & Publica. Privata, quam pars propter se edit, ut attractio nutrimenti. Publica, quam pars pro toto animali suscipit, ut coctio. Fibræ partibus insint.

sunt, ob publicam & communem actionem. Fibras habet vesica urinaria, non ut attrahat nutrimentum, sed serum. Fibras habent intestina, ut contrahant se ad chyli & excrementorum propulsionem. In ventriculo fibræ sunt, ut cibum attrahat, retineat, & chylum in intestina propellat.

II. Ob qualem motum fibræ partibus insint?

Resp. Motus alius Naturalis, alius Vitalis, alius animalis est. Naturalis in partibus naturalibus, vitalis in vitalibus, animalis in animalibus conspicitur. Fibræ conferunt ad motum quemvis, modo actio sit publica. Habent fibras intestina, vesica utraque ventriculus: ob motum naturalem. Habent fibras cor & arteriæ: ob motum vitalem. Habent fibras muscoli: ob motum animale.

AXIO-

*AXIOMATA.*I. Varietas motuum varietatem
fibrarum requirit.

Fibræ aliæ Rectæ sunt, aliæ trans-
versæ, aliæ obliquæ. Rectæ, quæ se-
cundum longitudinem feruntur, &
attractioni inserviunt. Transversæ,
quæ secundum latitudinem feruntur,
& expulsionis inserviunt. Obliquæ,
quæ medium situm obtinent, & reten-
tioni inserviunt. Sic venæ ob eodem
motus, & rectis, & transversis, & ob-
liquis fibris constant. Caro cordis o-
mni fibrarum genere texta est, ob cau-
sam eandem.

II. Fibræ nunc ad motum, nunc
ad carnis custodiam faci-
unt.

Musculi fibras habent, non ad mo-
tum tantum, sed & ad carnis custo-
diam. Ut velut flamina prima sint,
quo-

quorum inania spatia infarciat caro, oppletura rimas. Sanguis enim ad filamenta illâ defertur, & in carnem mutatur, spaciâque vacua replet.

Caput VI.

De

Venis.

PRÆCEPTUM.

Venæ sunt partes similes, frigidae, siccae, & cavæ, ab animâ è lentâ feminis parte formatae, continendo, deducendo, & coquendo sanguini crassiori, dicatae.

QVAESTIONES.

I. Quodnam venarum sit principium?

Resp. Distingvendum inter principium γενέσεως generationis, ριζώσεως radicationis, θιολήσεως dispensationis,

nis. Γενέσεως est, è quo tanquam materia quippiam oritur aut generatur. Ριζώσεως, in quo radicet, à quibus truncus & rami prodeunt, apparent. Διολύσεως, à quo facultas & communis aliqua materia emanat. Venarum principium generationis, nec cor, nec hepar, nec cerebrum, nec ulla pars integralis est. Principium radicationis verò hepar est. Radices enim & venæ cavæ & portæ in hepatis substantia continentur. Principium dispensationis item hepar est. Ex hepate enim sanguis partium alimentum per venas tanquam canales in corpus distribuitur.

II. Quid præstent vena mesaraica?

Resp. Triplex istis adsignari sivevit actio. Prima est, ἀνάδοσις seu chyli ad hepar translatio. Secunda, αἱμάτωσις seu chyli præparatio & in sanguinem mutatio. Tertia, διάδοσις seu sanguinis

nis

nis ab hepate in mesenterium & intestina distributio. Sed sententia de primo & secundo venarum mesaraicarum usu, solam auctoritatem, pro se habet, non sensum, non rationem. Nemo hominum vidit venas mesaraicas chylo repletas. Et inconueniens valde est, per viam eandem naturam ordinariè chylum ab intestinis ad hepar, & sanguinem ab hepate ad intestina deferre.

*III. Quid præstent venæ
lactææ?*

Resp. Præter vasa tria, omnibus nota, novum genus omnibus ignotum, invenit Caspar Asellius. Anno enim millesimo, sexcentesimo, vigesimo secundo, in cane benè pasto, quem vivum secandum sumisit, vas novum è quo liquor albus lactis instar profiliit, offendit. Idem post in pluribus canibus, felibus, porcis, eqvis & vaccis, deprehendit. Novum illud vas Lactes,

etes, aut Venas Lactæas & albas nomi-
navit. Lactes, ob succum quem con-
tinent, qui lacti similis. Venas, ob sub-
stantiam, quæ eadem prorsus cum sub-
stantiâ venarum. Officium iis tribuit,
chylum ex intestinis ad hepar deferre,
& aptiorem ad sanguinis naturam in
hepate induendam reddere.

*IV. An vim habeant efficiendi
sanguinem?*

Resp. Ova cum gallinis supponun-
tur, tertio die sanguis conspicitur,
ubi nondum elaboratum hepar est.
Sanguinem illum venulas effecisse sta-
tuendum. In hominibus ipsum hepar
sæpè scirrhus afficitur adeò, ut præsta-
re nequeat officium. Fame & tabe pe-
rissent hi, nisi venæ succurrent, & san-
guinem efficerent.

V. An venæ sentiant?

Resp. Substantia venarum per se
nullum habet sensum. Rumpi enim
uri

uri, incidi, & laqueis premi possunt, sine sensu. Membranæ verò, quæ venis interdum conjuguntur, præstant ut venis ipsis adscribatur sensus. Hinc in febribus sæpe circa dorsum oriuntur dolores, & ubi menses instant turgente sanguine dolent lumbi.

AXIOMATA.

I. Numerus venarum innumerus ferme est.

Homo per nutritionem conservandus, per augmentationem perficiendus, per generationem à totali interitu vindicandus est. Sed & nutritio, & augmentatio, & generatio, postulant sanguinem. Sanguis autem per venas, tanquam canales, distribuitur. Magnus itaque venarum numerus requiritur, quæ tamen omnes in duos prægrandes ramos desinunt, quorum alter vena Portæ, alter Vena Cava dicitur.

citur. Ille è cava hepatis paret; hic, è gibbâ provenit.

II. Magna venarum & arborum similitudo est.

Radices sunt in arboribus, quæ hinc inde dispersæ sugunt nutrimentum: est in iis truncus, qui in divisus paululum procedit: ad sunt furculi & propagines, sæpe antè ramorum diffusio- nem: deniqve rami surgunt, instar validissimorum brachiorum, infinitis furculis & propaginibus conspicui. Idem cernimus in venâ Portæ, quæ radices habet in hepate, truncus autem ab hepate secedit, & statim de se propagines spargit. Deniqve in ramum Spleneticum & Mesentericum dividi- tur, qui iterum alios atq; alios projici- unt furculos. Cava vena sicut major & amplior venâ Portæ est: ita radices plures, insigniores ramos, & magis con-

conspicuos furculos ac propagines
habet.

III. Epigastricæ & Mammariæ u-
nio mammarum & uteri fa-
cit consensum.

Mammæ fœminarum cum palpan-
tur manibus, excitant libidinem. Et
quæ mammosæ magis sunt, plerum-
quæ libidinosæ sunt. Causam referunt
ad venæ Epigastricæ & Mammariæ u-
nionem. Scilicet vena cava habet du-
os truncos. Ascendentem & Descen-
dentem. Ascendens inter alios furcu-
los spargit Mammariam: Descendens
Epigastricam. Hujus Epigastricæ ra-
mi juxta umbilicum cum ramulis
mammariæ per anastomofin jungun-
tur, & celebrem illum consensum ute-
ri & mammarum efficiunt. Augetur
hic per ramum axillarum qui ad mam-
mas, & ramos hypogastricæ, qui ad u-
terum mittuntur. Nervos etiam con-
currere & stimulos excitare, vero si-
millimum.

IV. Ve-

IV. Venæ Lactææ quartum vasorum genus constituunt.

Eant novitatis ocores, & omne novum falsum, omne vetus verum, clamitent. Novum inventum sunt venæ lactææ: at maximè utiles ac necessariae. Habemus nunc quatuor vasorum genera: venas, pro sanguine crasso: arterias, pro sanguine tenui: nervos pro spiritibus animalibus: & venas lacteas, pro chylo. Lubet pauca Inventoris referre verba. *Unum argumentum rem omnem conficit: Veni, Vide, quæ duo in simili re, hoc est, novo invento, sic olim Galenus iussit. Quicumq; vult operum naturæ esse contemplator, eum propriis oculis credere oportet, & aut ad nos accedere, aut cum aliquo eorum qui nobiscum versati sunt versari, aut ipsum per se diligenter exercitari anatomis manâ obediendis.*

Caput

Caput VII.

De

Arteriis.

PRAECEPTUM.

Arteriæ sunt partes similes, frigidae, siccae, & cavæ, distensione & contractione præditæ, ab animâ è glutinosâ seminis parte formatae, ac continendo & deducendo sanguini tenuiori dicatae.

QUÆSTIONES.

I. *Quodnam arteriarum sit principium?*

Resp. Arteriarum principium generationis, nec cor, nec hepar, nec cerebrum, nec alia pars integrans est. Sicut ex semine fiunt ossa, cartilaginee, fibrae, & venæ, sic etiam arteriæ. Principium radicationis verò cor est.

In

In corde enim radix arteriæ magnæ est: à magnâ verò arteriâ reliquæ dependent. Principium dispensationis etiã cor est. E corde enim sanguis tenuis per arterias tanquam canales in corpus distribuitur.

II. quâ vi pulsant arteriæ?

Resp. Pulsus arteriarum est motus dilatione & constrictione constans. Duas nempe partes habet, συστολήν contractionem & διαστολήν dilationem. Fit ab animâ mediante facultate. Primas tenet anima, secundas facultas. Videt oculus, ob animam & facultatem: pulsat pariter arteria, ob animam & facultatem. In venis, in nervis, & aliis partibus. Non pulsat anima, quia istæ non sunt pulsus instrumentum.

III. An arteriæ sentiunt?

Resp. Sentiunt sicut venæ, sicut ossa. Propria arteriarum substantia sensus expers est, ne vel quantitate, vel qualitate materiæ offensæ arteriæ, per-

petuis hominem agerent doloribus. Ob membranas verò, quibus teguntur nonnunquam, sentiunt: quales membranæ cum primis pleura & peritonæum sunt.

AXIOMATA.

I. Arteriæ venarum conjuges sunt.

Major dignitas arteriarum, quam venarum est. Hinc recondere eas prudens voluit natura, ne lædantur facile ab externis injuriis. Ita arteriæ venarum conjuges factæ sunt ob hoc consortium. Venæ cavæ conjux est, totus arteriæ magnæ truncus. Venæ portæ conjux, pars illa arteriæ magnæ quæ in abdomine isti conjungitur.

III. Frigida arteriis inimica sunt.

Frigidus aer inspiratus mala multum infert. Hinc tussis hinc phthisis, hinc

hinc incommoda plura. Præstat ob eandem causam dormire clauso ore, quàm aperto. Mortui sunt non pauci ob frigida potum, post motus vehementiores. Spiritus enim vitales in arteriis contenti frigore sistuntur ac torpescunt.

III. Incisa venâ sanguis etiam ex arteriis evacuatur.

Senecam ita extinctum scribunt, & Lucanum, & plures alios, qui abscissis venis cum sanguine animam emisserunt. Communicant enim venæ omnes, & confluunt inter se mutuò. Extrema venæ portæ cum vena cava, & extrema cavæ cum vena portæ coeunt. Multæ etiam in corpore venarum arteriarumque anastomoses sunt, in liene, in renibus, in manibus, & alijs partibus.

E 2

IV. Dif.

 IV. Differunt venæ & arteriæ
non parum.

Differunt substantiâ, colore, situ, usu & motu. Tenuis venarum substantia est simplex ac mollis: arteriæ verò crassæ ac duræ sunt. Venæ cæruleæ ferè apparent: arteriæ candidæ. Venæ extimas partes subeunt: arteriæ intus hærent. Venæ sangvinem crassiorem volunt: arteriæ tenuiorem. Venæ quiescunt, nullumqve edunt pulsum: arteriæ perenni & conspicuo systoles ac diastoles motu agitantur.

Caput VIII.

De
Nervis.

PRÆCEPTUM.

Nervus est pars similis, frigida sicca, & carnæa, è glutinosâ seminis parte ab anima producta,
con-

continendo ac deducendo spiritum
animali dicata.

QVÆSTIONES.

I. Quodnam nervorum sit prin-
cipium?

Resp. Cerebrum nervorum princi-
pium esse, sensus monstrant. Fiden-
dum ergo huic sensuum iudicio. In-
terceptis etiam nervis, qui à cerebro
veniunt, pereunt sensus ac motus. E
cerebro igitur spiritus animales in to-
totum corpus deferuntur. Hæc autem
principii, ratio est, ut inde aliquid de-
ducatur, quasi ex fonte per canales in
singulis corporis Partes. Sed exclusam
non volumus spinalem medullam.
Hæc enim quid aliud, quàm cerebrū
medulla oblongata?

II. An nervi cavii sint?

Resp. Cavitas alia Sensilis, alia in-
sensilis est. Sensilem habent venæ &
arteriæ; Insensilem nervi. Hi enim

subtili corpori, spiritui nempe animali concedunt transitum. Requiritur igitur cavitates aut pori, curi, cum corpus in corpus subire nequeat. Perspicua verò cavitate nil erat opus, quia non sanguinem, nec aliam crassam materiam, sed spiritum tantum vehunt.

III. An nervorum alii sensum, alii motum conferant?

Resp. Id qui putant, contra sensum & rationem agunt. Unum eundemque nervum utrumque præstare cernimus. Sextum nervorum par ventriculo, lieni, & renibus sensum dat, laryngis musculus & sensum & motum. Secundum par, quod oculorum musculus inferitur, & sensum his tribuit, & motum. Et sanè, unus specie est animalis spiritus, qui per nervos defertur. Easdem igitur habet vires, easdem operationes. Pro varietate autem partium, quibus communicatur,

tur, nunc utrumque nunc alterutrum agit. Cum etiam plures spiritus animales ad motum requirantur, quàm ad sensum, per accidens nonnunquam perit motus, manente sensu.

AXIOMATA.

I. Nervi naturam principii sui referunt.

Triplex in nervis substantia est, media medullaris, & duæ exteriores membranæ, quarum altera mediate, altera immediatè, medullarem illam substantiam continet. Ita nervi, quæ partim ex cerebro, partim ex spinali medulla oriuntur principiorum suorum naturam referunt. Medullaris enim substantia cerebro respondet: membranæ illæ substantiæ, pie matri & duræ matri.

II. Nerviâ cerebello non oriuntur.

Cerebrum cerebello contradistinctum. Cerebrum partem anteriorem notat, quæ triplo major cerebello est, indeque ob magnitudinem totius nomen habet. Cerebellum posterior pars est, cerebro velut appendix adiacens, durioris ac crassioris substantiæ. Nervi à cerebello non oriuntur, sed à cerebro, Sunt enim facultatis animalis atque spirituum satores spiritus autem perfectionem suam in cerebro consequuntur. Debuit igitur nervorum principium prope spirituum locari officinam.

III. Nervi à corde non oriuntur.

Ab illa parte deducendi sunt nervi, in qua spiritus animales perficiuntur. Fit perfectio hæc non in corde, sed in cerebro. Cerebro affecto perit sensus: at corde affecto nec sensus tollitur, nec motus. Galenus ait: *Si cor nudaveris atque depresseris, nec voce, nec respiratio-*

ratione, nec ullâ prorsus voluntariâ actione impediri cernes, animal, imo licebit tibi cor totum eximere illâ voluntariis actionibus: id quod nonnunquam contigit in sacrificiis, in quibus animalia cernuntur corde in aris imposito non respirare tantum aut clamare fortiter, sed etiam fugere, quousq; profusione sanguinis extinguantur.

Caput IX.

De

Membranis.

PRÆCEPTUM.

Membrana est pars similis, frigida, sicca, alba, lata & tenuis, è lentâ seminis parte ab animâ producta ut tactui inserviat, partesq; subjectas tegendo custodiat.

QVÆSTIONES.

I. An membrana sit organum tactus?

Es

Resp.

Resp. Distingvendum inter organum Adæqvatum & Primarium. Membrana organum adæqvatum est, quia ubicunqve in toto corpore qualitatium tactilium perceptio fit, membrana adest, quâ mediante anima qualitates illas percipit. Cutis verò organum primarium est, eaqve cum primis, quæ in volâ manus datur. Unde Galenus: Neqve decentiùs, neqve proptiùs fuit, alio organo corporis dignoscere, quàm manu, & ipsius manus non omnibus, sed internis partibus, quibus est etiam apprehensorium organum.

II. An membrana à frigore fiat?

Resp. Formationis opus frigori concedendum non est, sed animæ. Anima partes omnes efficit, majores, minores, ac medias. Neqve etiam tale in utero frigus datur, à quo formari possint membranæ. Non pultem habemus, cui ambiens aer induat pelliculam.

AXIO-

*AXIOMATA.***I. Primum naturæ opus membrana est.**

Semina cum in utero mista sunt, ferias non agit natura, sed sine morâ aggreditur sanctum opus. Primum autem format membranas foetus, quæ sunt Chorion & Amnios. Hæ interiorrem ac nobiliorem seminis partem instar corticis concludunt. His quasi sepiementis, inquit Laurentius, nobilior seminis pars obvallatur, & interni concluduntur spiritus, qui ob tenuitatem facile vanescerent.

II. Partem à parte discernunt membranæ.

Totum corpus cutim habet, quâ tegitur. Regiones etiam determinantur membranis, pleurâ, peritonæo, & meningibus. Quin & singulæ partes
 E 6 suis

suis investitæ sunt tunicis. Prostant enim membrana lingvæ, pulmonum, cordis, lienis, renum, musculorum singulorum & omnium denique partium.

Caput X.
De
Tendinibus.

PRÆCEPTUM.

Tendo est pars similaris, frigidâ, sicca & dura, è seminis lentâ parte ab animâ producta, ut motui spontaneo inserviat.

QVÆSTIONES.

I. *An corporis robur ex tendine sit?*

Resp. Sanè quibus animalibus molliores sunt tendines, ea minus valida sunt: quibus duriores, fortiora ac robusti-

bustiora. Inter homines etiam viri præstant robore mulieribus: adulti infantibus. Stando dormiunt gallinæ Indiæ, quia crura habent tendinea. Hinc & in nullo eæ versantur æstimo, cum careant succe.

II. Ad qualem motum requiratur tendo?

Resp. Non ad Naturalem, sed Voluntarium. Sine tendine movetur cor, pulmo, & arteriæ. Pedes autem, manus, & brachia, tendinum ope moventur. Sectis iis, perit motus: at incisâ carne secundum longitudinem, motus non tollitur.

AXIOMATA.

I. Tendi pars muscoli est.

Duas partes habent muscoli, carnem & tendinem. Tendo est pars sui generis per totum muscoli corpus secundum longitudinem diffusa. Nulla muscoli pars est, in quâ tendo non

reperiatur: pars tamen datur, in quâ non est caro.

II. Tendo nunc unitus, nunc divisus est.

Tendinea substantia carne interdum stipatur, nonnunquam verò carne caret. Hinc tendinam dicimus nunc Divisum, nunc Unitum. Ubi valida membrorum contractio requiritur, Unitus est. Ubi tractio minùs fortis, Divisus. Juxta illud: Vis unita fortior dispersâ.

Caput XI.

De

Carne.

PRÆCEPTUM.

Caro est pars similis, calida & humida, rubra & succiplena, ab anima è sanguine producta, ut corpus

pus ornet & contra frigus aliaq̄ve
foris occurrentia tueatur.

QVÆSTIONES.

I. Quotuplex caro fit?

Resp. Quadruplex, musculorum, viscerum, glandularum, & peculiaris. Musculorum est pars rubicunda & mollis, divisos tendines infarciens. Viscerum est, propria, cujusq̄ve visceris substantia, ut hepatis, lienis, renum, pulmonum. Glandularum est, rara illa substantia, quæ humores superfluos imbibit, quales glandulas in faucibus, axillis, brachiis, cruribus, alibi habemus. Peculiaris est, quæ partium fibris adnascitur, ut in ventriculo, intestinis, ossibus, & aliis.

II. An vulnera musculoſe carnis auferant motum?

Resp. Cato non est motus causa, sed tendo Carne ergò læsâ, non læditur

tur motus. Tendo autem ubi secatur,
& quidem transversim, perit motus.

AXIOMATA.

I. Caro secundum formationis opus est.

Quatuor formationis sunt tempora.
Primum $\rho\upsilon\eta\eta\upsilon$ dat, ubi factâ concepti-
one prima septimana ut nihil præter
semina coagulata, & crustula obducta,
cernitur. Secundum $\kappa\acute{o}\nu\mu\alpha$ refert, u-
pi secunda septimana rudis quædam
partium efformatio, & moles quasi car-
nea conspicua est. Tertium $\acute{\epsilon}\mu\beta\rho\upsilon\omicron\nu$ ex-
hibet, ubi sequentibus partes manife-
stius conspicuuntur. Quartum ob-
fert $\pi\alpha\iota\delta\acute{\iota}\omicron\nu$, ubi ultimò partes omnes
perfectè discretæ & elaboratæ sunt.

II. Caro corpus ornat.

Necessaria corpori nostro caro est,
magnamque ejus partem constituit.

Ne

Necessitati autem natura pulchritudinem conjunxit, ut ornamentum etiam præstet caro corpori. Cum pallor in ore, cum macies in corpore toto, quid nisi mortis imago est? Cum incendio febrili, maceratae partes sunt, non tam hominis, quam resiccati cadaveris speciem cernis.

Caput XII.

De

Ligamentis.

PRÆCEPTUM.

Ligamentum est pars similaris, frigida & sicca, ad animam è seminis portione lentam ad colligandos articulos & suspendendas partes producta.

QUESTIONES.

I. An ligamenta sentiant?

Resp.

Resp. Sentiunt eo modo, quo ossa, quo cartilagines, quo venæ. Rectè Laurentius: Ut inter ossa dentes sentiunt, & inter cartilagines eæ quæ palpebras constituunt sensu præditæ sunt; ita in ligamentorum genere dantur quædam tactus sensu prædita: ejusmodi sunt ligamenta duo penem constituentia, & lingvæ frenum.

II. An ligamenta alligent etiam ossa quæ moventur.

Resp. Etiam moveri queunt ligata sed elabi nequeunt. Ligamenta & immobilia ossa connectunt, & ea quæ moventur. Habemus vincula, quæ femur cum coxendice, idem cum tibia & fibula, tibiam cum fibula, tibiam fibulamque cum talo, talum cum ossibus dorsi, pedii, ac digitorum pedis conjungunt.

AXIO-

AXIOMATA.

I. Ligamenta mediæ sunt naturæ inter cartilaginem & membranam.

Cartilagine molliora, membrana duriora sunt. Molliora, ut musculis ossa moventibus obsequantur. Duriora, ne in vehementioribus motibus disrumpantur. Quædam tamen ad cartilaginis, quædam ad membranæ naturam accedunt propiùs. Unde illa Cartilaginea dicuntur, hæc Membranea.

II. Ligamenta per universum corpus dispersa sunt.

Quædam caput cum vertebriis connectunt; alia ossis hyoidis, lingvæ, maxillæ superioris & inferioris sunt. Vertebrae quædam inter se conjungunt, quædam costas cum vertebriis connectunt; alia easdem cum sterno jungunt;

116 SYNOPSIS ANTHRO-

gunt ; alia os illum cum sacro , alia os
sacrum cum coxendice, alia ossa pubis
uniunt. Quædam uterum suspendunt,
quædam hepar, quædam vesicam, ne
decidant.

Caput XIII.

De

Cuticulâ.

PRÆCEPTUM.

Cuticula est pars similaris, fri-
gida & sicca, solida est, exangvis,
ab animâ è subtiliori seminis par-
te producta, ut cutim defendat,
tactui inferviat & ne humor exu-
det prohibeat.

QVAESTIONES.

I. An cuticula sentiat?

Resp. Segregari potest cuticula à
cutè. Quod in pustulis aqvâ plenâ

ser-

cernimus, ubi avellitur & rumpitur.
Pungi ibi solet & secari sine dolore.
Experiuntur id scabiosi, quibus omne
studium in pungendis & rumpendis
illis pustulis, ut exeat humor noxius.

II. An cuticula vivat?

Resp. Vivit sanè, quia pars integra
lis corporis animati est. Nutritur eti-
am ac augetur, ut tanta fiat, quantum
corpus est. Materia nutritionis san-
guis est, in cute subjecta præsentis-
simus.

*III. Quomodo cuticula gene-
retur?*

Resp. Non eo modo quo crustula
pultis, aut membranula in sanguine
concreto. Non sumus tumultuarium
opus, ut casu forsan, aut per accidens
instar pultis acceperimus pelliculam.
Anima quæ omnium partium forma-
trix est, etiam cuticulam effecit.

AXIO-

AXIOMATA.

I. Cuticula dolores avertit.

Cutis acerrimi sensus est, unde tegmine hoc eguit, quo averterentur dolores. Cum separatur cuticula igne aut fervente aquâ & manu vel linteo tangitur cutis, acerbissimus excitatur dolor. Hinc avertit cuticula, ne divinum animal perpetuis crucietur doloribus.

II. Cuticula humorum fluxum prohibet.

Solidior cuticula cute est, hinc præstat facile ne effluant humores. In intertrigine humor perpetuò non sine dolore exit. Separata enim atque avulsa cuticula est. Accidit tunc id, quod aliàs pomis, pyris, prunis, ac cerasis. Cuticulâ enim detracta humor diffluit, & putredo sequitur.

III. Non

III. Non eadem ubiqve cuticu-
læ consistentia est.

Subtilissima cutis est in vola manus,
crassissima in capite. Pueris tenerri-
ma est, adultis crassior. Crassissima ru-
sticis, non tantum in capite ac pedi-
bus, sed in ipsâ quoqve volâ manus
est. Ita pro cujusvis conditione alia
atqve alia existit cuticula.

Caput XIV.

De

Cute.

PRÆCEPTUM.

Cutis est pars similaris, tempe-
rata & crassa, ab animâ è semine
& sanguine producta, ut præcipu-
um tactus organum fit, & partium
subjectarum tegumentum, muni-
mentum ac ornamentum.

QVA

*QUESTIONES.**I. Unde cutis color?*

Resp. Cutis alba est per se, ex accidente nunc nigra, nunc livida, nunc rubra. Qualis enim sanguis, talis color cutis. Hinc sanguinei rubicundi, Cholericus subflavi, phlegmatici pallidi, Melancholici nigri aut fuscii sunt.

II. Unde cutis crassities?

Resp. E membranis & carne propria constat cutis. Hinc crassa admodum, & quidem sextuplo crassior cuticulâ est. Prò figmento habendum, quod ajunt communiter, quendam Persarum Regem eâ ad fenestras parandas fuisse usum. Major hîc crassities est, quàm ut perspicua fieri possit.

III. Quenam cutis generatio fit?

Resp. Cutis unâ cum partibus cæteris ab animâ formatur. Formatur
au-

antea è semine & sangvine simul mixtis. Habet semen pro generationis materiâ, cum membrana constet. Habet sangvinem etiam, cum veluti sanguine prædita membrana sit. Fit autem non à calore, no à frigore, sed ab animâ corpus suum disponente ac perficiente.

AXIOMATA.

I. Cutis præcipuum tactus organum est.

Optimè cutis de omnium extrinsecus occurrentium frigiditate & caliditate, humiditate & siccitate, duritie & mollitie, asperitate & levitate, iudicat. Quis vel ignem fugeret, aut contra frigoris inclementiam muniret corpus, nisi cutis hostem adesse sentiret ac defensionem necessariam urgeret?

II. Cutis ornamentum corporis est.

F

Hæc

Hæc ea vestis pretiosa, & aureum quasi vellus. Ita in externis etiam divinum quid relucet, ut vel primo obtutu capiamus oblectamenta. Unde sceminis ne gemmarum quidem splendor tantam conciliat gratiam, quantum decora cutis.

III. Alia terra, alia cutis.

Calida loca qui incolunt, raram habent cutim; densam, qui frigida. Hinc est frigidioribus plagis in calidiores qui migrant, febribus plerumque corripuntur. Ob densitatem enim cutis permeare nequeunt effluvia calida, quemadmodum in aliis locorum istorum inhabitantibus. Et qui est calidioribus locis ad frigidiora se conferunt, vix pellibus ac vestimentis arce-re queunt frigus. Ob raritatem enim cutis frigiditas facile admittitur, partesque penitissimas petit.

IV. Cutis porosa est.

Et

Et respirationem, transpirationem homo habet. Illa manifestea requirit foramina; hæc occulta. Occulta positi sunt, per quos multa in corpus ingrediuntur. A quibus quæ mergunt, cordis habent angustias. Fuligines enim exire nequeunt per poros corporis. Adest quidem respiratio, sed deest transpiratio.

Caput XV.

De

Pingvedine.

PRÆCEPTUM.

Pingvedo est pars similis, calida & humida, ab animâ ex sanguine oleoso producta, ad partium subjectarum tutelam, humectationem, & agitationem.

QVÆSTIONES.

I. *An pinguedo vera corporis
pars sit?*

Resp. Si pars corporis est, quicquid ad integritatem ejus requiritur, pro parte habenda venit pinguedo. Facit enim ad integritatem totius, non minus quam caro. Sed & habenda pro parte, si pars est corpus toti coherens, communemque cum eo vitam participans, ad illius actionem aut usum constructum. Corpus enim est, coheret cum toto, habet vitam communem, quia nutritionem & augmentationem habet, neque destituitur usu.

II. *An pinguedo sit pars spermatica
an carnosam?*

Resp. Nulla est divisio partis in Spermaticam & Carnosam. Sanguineæ partes alias Spermaticis contra distinguuntur. Et sic pinguedo est pars sanguinea, quia è sanguine producitur.

E bu.

Ebutyrosa sanguinis parte fit. Unde non est rubicunda: sed quædam alba, quædam subflava, quædam subrubra.

III. An pinguedo à frigore fiat?

Resp. A membranarum frigore per modum congelationis pinguedinem fieri dicunt. Sed anima principalis formationis causa est, non calor, non frigus. Neque datur ibi frigus, ubi frequentissime formatur pinguedo. Calidissimum est cor, & pinguedine multa circumfusum. Non itaque frigus illam gignit pinguedinem. Si quid facit frigiditas, concurrat ad pinguedinis generationem permisivè, non effectivè.

AXIOMATA.

I. Pingviora animalia parum præbent lactis.

Non enim in lac, sed in pinguedinem mutant sanguinem. Unum prin-

F 3

cipi-

cipium lactis & pingvedinis est. Quod igitur pinguedini traditur, lacti subtrahitur. Eandem ob causam infœcundi sunt obesi, sive mares, sive fœminæ. Non enim in semen, sed in pinguedinem mutatur sanguis.

II. Pingvedo tuetur partes subjectas.

Est instar vestis, quæ tempore hyberno arcet frigus, & æstivo calorem. Cum enim oleosa fit, prohibet æstate ingressum atomis igneis. Facit oleum ne externa ingrediantur corpora. Unde sepiasarii dum præservare student ab ære succos, oleum superfundunt. Et cum calida fit pingvedo, frigori etiam prohibet aditum, partesque subjectas conservat.

Capit

Caput XVI.

De
Pilis.

PRÆCEPTUM.

Pili sunt partes similes, calidæ & siccæ, ab animâ à sanguine ignobiliore productæ, ad corporis ornamentum, tegumentum, & adjumentum.

QVÆSTIONES.

I. Unde pili?

Resp. Efficiens pilorum anima est, materia sanguis ignobilior. Anima pilos quosdam auget perpetuò, alios in debitâ quantitate statim format, Anima aliis pilis hunc, aliis alium locum concedit. Si calor & vapor id præstarent, uti præstare dicuntur, cur non in naso & fronte pilos haberent viri? Cur fœminæ barbam non alerent?

Cur in aliis corporis partibus pili au-
gerentur perpetuò, in aliis certam ser-
varent magnitudinem?

*II. An pili veræ corporis par-
tes sint?*

Resp. Etiam pili ad integritatem
corporis requiruntur: veræ itaq; par-
tes sunt. Calvi quid aliud sunt, quàm
aves sine pennis? Quod enim depen-
natio volucrum, id depilatio homi-
num. Pili etiam communem cum toto
vitam habent. Nutriuntur enim & au-
gentur. In radicibus humidum ali-
quam substantiam cernimus, quæ pro-
prium ipsorum nutrimentum est. Et
augentur quidam per totam vitam,
maximè secundum longitudinem.

III. Unde Canities?

Resp. E sanguinis vitio. Vitium hoc
nunc ob senium, nunc ob affectus in-
ducitur. Hinc subito nonnunquam
homines unâ nocte canitie fuere or-
nati aut deformati. Scaliger ait: Hi-
storia

floria nostræ tempestatis est, sub Francisco Gonzaga Mantuæ principe. Is affinem suum suspectum conjurationis cum in turri portæ Cæsareæ ad questionem aut supplicium servari iussisset, nunciatum est manè totum repente canum factum. Quod quasi prodigium flexit principis animum. Qui ei propterea & veniæ & vitæ fecit gratiam.

AXIOMATA.

I. Pili ornamentum corporis sunt.

Quantum calvities deformitatis tantum coma majestatis affert. Coma reverenda est in senibus, veneranda in sacerdotibus, decora in juvenibus, suavis in puellis. In medio tamen consistendum, neque negotium iners agendum. Multis enim horæ multæ ad tonforem transmittuntur, qui malunt Rempublicam turbari, quàm comam

mam suam, qui de capillis singulis in consilium eunt, ne quid extra ordinem jaceat.

II. Pili excrementa non sunt.

Non ornant corpus excrementa, non id reddunt præstantius. Neque etiam sanguine nutriuntur, & ex residuo augentur. Rectè Scaliger. Pili ipsi non penitus excrementa sunt. Iccircò è contrario natura instituit in iis atque in arboribus. Hyeme namque cadunt frondes: at animalia novis, densioribus, prolixioribus vestiuntur pilis. Quod fit argumento, comparatos esse ad corporis præsidium.

III. Pili proximè accedunt ad pennas, ungues, vellera, cornua & squamas.

Partes quidem corporis pili sunt, sed ignobilissimæ: sicut pennæ, ungues,

gues,

gves, vellera, cornua, & squamæ. Ignobiliori sanguine nutriuntur pilis sicut pennæ, ungues, vellera, cornua, & squamæ. Absq̃ve dolore secantur pili: sicut pennæ, ungues vellera, cornua, & squamæ. Abjiciuntur ac deponuntur pili: sicut pennæ, ungues, vellera, cornua, & squamæ. Renascuntur pili, sicut pennæ, ungues, vellera, cornua & squamæ.

Caput XVII.

De

Ungvibus.

PRÆCEPTUM.

Ungves sunt partes similes, calidæ & siccæ, duræ flexiles & pellucidæ, ab animâ è sanguine ignobilici apprehensionis & ambulationis gratiâ factæ.

F6

QVA.

 QVÆSTIONES.

I. Unde unguēs?

Resp. Etiam ungvium efficiens anima est, materia sanguis ignobilior. Anima est, quæ partes has format, easque non omnibus membris, sed manuum tantum ac pedum extremis apponit. Et tam firmiter quidem cum cute ac carne conjungit, ut non pars alia majori dolore divellatur. Materia est sanguis ignobilior, cum præstantior præstantioribus dicatus sit partibus.

II. An unguēs veræ corporis partes sint?

Resp. Idem de ungvibus tenendum quod de pilis. Ungvibus destituti, integritatem corporis non habent. Et habent vitam unguēs. Nutriuntur enim & augentur. Sanguinem fugunt, pro cuius varietate nunc albicant, nunc nigricant, nunc pallent,
 nunc

nunc alio colore tinguntur. Omnis generis vasa in radices porriguntur, & non modo vitam, sed & sensum communicant.

AXIOMATA.

I. Ungves ad benè esse dantur.

Non de necessariis tantùm, sed & de vtilibus cogitavit naturæ Auctor. Poterant apprehendere manus sine ungvibus: at cum ungvibus apprehendunt meliùs. Poterant pedes ambulare absq̃ve duritie ungvium: at securiùs cum ungvibus & moventur, & terræ insistent. Facti itaq̃ve ungvès sunt propter τὸ ἐν, propter id quod melius est.

II. Ungves excrementa non sunt.

Artificiosa ungvium formatio è numero excrementorum eos eximit. Connectuntur etiam fimo ligamento

cuti & carni, ne vacillent, nedum ut expellantur. Præterea vitam habent, & nutriuntur ac augentur. Repunt venulæ sub istis ad summa usq̄ve digitorum. Vehunt itaq̄ve sanguinem pro nutritione & augmentatione.

III. Ungues non format calor ex excremento.

In aliis etiam corporis partibus calor ille & excrementum illud sunt. At non ibi dantur unguis, sicut in manuum pedumq̄ve extremis. Neque novit calor unguium rationem, magnitudinem ac figuram. Ignorat usus, quos præstant unguis manuum ac pedum actionibus. Rectè Scaliger: Non ab accidente solo, primùm quia nullum accidens agit, nisi per vim suæ substantiæ. Deinde, quia nullum accidens cognoscit.

PARS

PARS SECUNDA.

De

PARTIBUS DIS-
SIMILARIBUS.

Caput I.

De

Partibus Dissimilaribus
in genere.

PRÆCEPTA.

- I. Partes Dissimilares sunt, quarum particulae omnes diversae naturae & nominis inter se & cum toto sunt.
- II. Dividuntur in Ventres & Artus.

QVÆSTIONES.

- I. Quenam compositio partem faciat Dissimilarem?

Resp.

Resp. Compositio ex partibus similaribus. Digitus ex ossibus, cartilaginibus, venis, arteriis, nervis, carne, cute & cuticula, constat. Hinc pars dissimilaris est, ob illam ipsam compositionem. Nervus è prædictis partibus non constat, unde pars dissimilaris non est. Succum quidem habet, sed hic alterius generis est, non pars similaris, non pars solida.

II. An partes Dissimilares nullam edant actionem?

Resp. Contra sensum & rationem hoc est. Videt oculus, manus apprehendit, pes progredirur. Habent itaque partes hæ actiones suas, quas dicimus organicas. Et si similes agunt, multò magis dissimilares. Hæ enim perfectiores illis sunt.

AXIOMATA.

I. E similaribus partibus fiunt dissimilares.

Mi-

Mirum est è finitis literis in infinitatem abire orationes. Mirum è voce unâ sexcentas, aut plures nonnunquam, effecisse fecunda ingenia. Sed nec illud admiratione indignum, quod è paucissimis partibus similari- bus, tam uberem partium dissimilari- um formet copiam natura.

II. Non una in partibus dissimi- laribus est diversitas.

Duplex datur diversitas; altera na- turæ, altera nominis est. Non habent eandem inter se naturam, nec idem nomen. Non etiam cum toto idem no- men habent, neque eandem naturam. Non quælibet pars oculi oculus est: nec quævis manus portio manus. Ne- que ejusdem in manu naturæ sunt ossa cum venis, venæ cum arteriis, nervi cum musculis.

Caput

Caput II.

De

Virtutibus in genere.

PRÆCEPTA.

- I. Venter est pars dissimilaris maxima cavitatem habens insignem, in quâ viscus aliquod primarium reconditum est.
- II. Dividitur in Supremum, Medium, & Infimum.

QVÆSTIONES.

- I. Cur tres faciamus ventres, nec plures, nec pauciores?

Resp. Venter notat insignem cavitatem, in qua viscus principale continetur. Talia viscera non nisi tria sunt, cerebrum, cor, & hepar. Tres
igi-

igitur sunt ventres, nec plures, nec pauciores.

II. An multa esse possint viscera in ventre uno?

Pesp. Distingvendum inter principalia, & minus principalia. Multa sæpè viscera in ventre uno sunt: in abdomine intestina, ventriculus, renes, lien, hepar. Sed non nisi unum primum in uno ventre est. In abdomine, hepar: in thorace, cor; in capite, cerebrum.

AXIOMATA.

I. Organorum quatuor sunt ordines.

Primus organa habet, quæ ex solis similaribus constant, ut iunt musculi. Secundus, quæ ex primis organis coagmentantur, ut sunt digiti. Tertius, quæ ex secundis, ut manus. Quartus, quæ ex tertiis, ut brachium. Ad quartum

tum hunc ordinem etiam ventres referendi sunt.

II. Ventrem non quævis facit
cavitas.

Venter nunc in latiori, nunc in strictiori sensu sumitur: in latiori quamvis cavitationem notat, seu magna, seu parva sit. Sicut cum de ventriculis cordis ac cerebri loquimur. In strictiori maximam cavitationem significat, in quâ principale viscus continetur. Atque in hoc in sensu præsentis est considerationis.

Caput III.

De

Ventre Supremo.

PRÆCEPTA.

I. Venter supremus est, in quò cerebrum cum reliquis partibus animalibus suum habet situm.

II. Di-

II. Dicitur Caput, quod à vertice usq; ad primam colli vertebram se extendit.

III. Dividitur in partes Externas & Internas.

QVÆSTIONES.

I. *Cur caput in editissimo loco sit?*

Resp. Non propter solos oculos, sed etiam propter aures, nares, aliqve organa. Omnia enim hæc editissimum postulant locum. Aquilæ prædam in toto confinio lustraturæ, in montes & præcipitia se conferunt. Bellatores in speculis & turribus collocati, hostium machinamenta specularantur. E suggesto verba faciunt pastores, è cathedrâ lectores. Vultures ascendentes odores percipiunt melius, descendentes ægrius pisces.

II. *Quæ*

*II. Quanam capitis magnitudo sit
legitima?*

Resp. Quæ cæteris corporis partibus respondet. Corpori magno magnum convenit caput: parvo, parvum: mediocri, mediocre. Ut tanta ubiqve spirituum generetur copia, quanta satis est. Si verò corpus magnum sit, caput parvum, malum est indicium. Tales temperarii ac præcipites sunt, suasque res inconsideratè agunt. Si corpus parvum sit, & caput magnum, itidem malum est indicium. Tales stolidi sunt, ac indociles.

*III. Quanam capitis figura sit
legitima?*

Resp. Rotunda, sed quadantenus oblonga, & ad latera compressa. Cum verò caput aut rotundum exquisitè est, aut acuminatum, aut latum nimis, vitio non caret. Tales garruli, fraudulentis, impudentes & impruden-

dentes censentur. Homerus de Ther-
sitate turpissimo homine id testatur.

— — — *quo non deformior alter*
Venerat ad Trojam, li aqua q̄, proterior alter.

AXIOMATA.

I. Venter supremus facultatis-
animalis sedes est.

Hic partes animales, cerebrum, ner-
vi, aures, oculi, nares, & aliæ habi-
bitant. Hic actiones animales, visio,
auditio, olfactio, & aliæ, exercentur.
Hic spiritus animales, sensus motus-
que instrumenta, elaborantur. Et
cum intelligentem oporteat speculari
phantasmata, hic etiam facultas intel-
ligens velut in regia sua locavit sedem.

II. Capitis maxima digni-
tas est.

Præstantior facultas vitalis natu-
rali est, præstantior animalis vitali.
Hinc

Hinc maxima capitis dignitas. Hinc altissimum accepit locum, qui gubernatoris, qui regis est. Inde sensuum, inde actionum animalium origo. Omnes aliæ partes submittendæ capiti à prima vertebra ad imos usq̃ve pedes.

Caput VI.

De

Capitis partibus Externis.

PRÆCEPTA.

- I. Caput in partem Capillatam & Glabram dividitur.
- II. Capillata Calvaria & Cranium dicitur, & capillis tegitur.
- III. Glabra Faciem & Aures habet.
- IV. Facies fronte, naso, oculis, genis, labiis, ore & mento constat.
- V. Aures pinnam & lobum habent.

QVÆ

Quæstiones.

I. Unde facierum diversitas?

Resp. E tot millibus hominū ne duos quidē cernere licet, facie per omnia simili. Ipsi etiam consanguinei, ipsi germani fratres, ipsi gemelli, ut moribus, sic facie, immensum sæpè variant. Alia nempè anima aliud fingit pingitq; corpus. Et in facie cum primis vires suas ostendit natura mater prudens.

II. Cur facies frigus ferat præ membris reliquis?

Resp. Nocte gelida teguntur artus, facies sine tegmine prostat, & frigoris vim sustinet. Omnia teguntur hyeme, facie exceptâ, quæ nuda aeri frigido exponitur, nec admodum afficitur. Causa ad consuetudinem refertur, cujus ubique vis maxima. Nihil pecuniâ sordidius, quæ per omnium manus transit, à quâ tamen nemo abhorret. Multis casei fœtidi & ex pu-

G

tredi

tredine vermibus scatentes res exquisitissimæ ad epulandum sunt, ob consuetudinem. Cochleis & ranis delectantur quidam, ex consuetudine. Consuetudo facit, ut res pulchræ & turpes judicentur.

III. Cur barba facta?

Resp. Ut virilitatis sit indicium. Quocirca, inquit Platerus, eo tempore, cum vir esse incipit, hoc est, ad generationem idoneus, ut pili circa pudenda, sic & circa mentum aliis citius, aliis tardius erumpunt. Clemens Alexandrinus ait: Barba est viri signum, per quod vir apparet. Est enim Eva antiquius, & signum melioris naturæ. In eo violando, quod virilis naturæ signum est, contra legem facere impium est.

AXIOMATA.

I. Frons præstantissima faciei pars est.

Hex

Hæc gratiam dat faciei : hæc cum lætamur exporrecta est, cum irascimur nubila fit. Mœrentis ac gaudentis, speculantis ac irascentis, manifesta dat indicia. Aperta itaq; fit, & non pilis tecta. Neque enim ad capillatam referenda est partem, sed glabram.

II. Pupilla preciosissima oculi pars est.

Nomen pupillæ diversis diversa significat. Aliis humorem crystallinum, aliis nigricaneam orbiculū, aliis foramen uveæ notat. Quicquid sit, præstantissima oculi pars est. Deus ipse dilectionem suam cum exprimit, singulos è fidelibus huic partati comparat. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.

III. Partes capitis commendat usus, deprædicat decor

In omni parte observanda duo :
quàm maximè in capitis partibus.
Ufus nempè & decor. Naturæ sco-
pus primarius actio est : secundari-
us, pulchritudo. In faciei partibus
mirificè sollicita natura est, & de u-
su, & de pulchritudine. Habent u-
sum oculi, genæ frons, & partes cū-
ctæ. Sed habent etiam pulchritu-
dinem tantam, ut difficile sis verbis
eam explicare exquisitis.

Caput V.

De

Capitis Partibus Internis.

PRAECEPTA.

- I. Internæ Capitis partes, vel
Continentes sunt, vel Con-
tentæ.
- II. Continentes, Pericranium,
Cranium, & duæ Meninges.

III.

III. Contentæ, Cerebrum, Oculi, Aures, Nares, lingua, palatum, uvula, fauces, tonsillæ, & muscoli.

QUÆSTIONES.

I. *An cerebrum frigidum sit?*

Resp. Propria cerebri substantia frigida est: ob sanguinem verò influentem & spiritus vitales calidum fit cerebrum. Extrinsecus autem hæc calida corpora adveniunt, quæ partem per se frigidam calefaciunt. Calefactum ergò potius est, quàm calidum.

II. *An cerebrum moveatur?*

Resp. Propria cerebri substantia arteriis contradistinguenda. Illa ad motum inepta est, cum efficiente, fine, & instrumentis motus careat. Hæ moventur per systolem & diastolē. Hoffmannus ait: Qui apparet in cerebro

bro motus, non est ipsius cerebri, sed arteriarum.

III. An cerebrum sentiat?

Resp. Sentit sicut ossa, sicut viscera aliqua. Substantia cerebri cum vulneratur, cum premitur, cum pars aliqua tollitur, dolor non percipitur. Membranæ verò cum afficiuntur, sentitur dolor.

IV. An spiritus animales in cerebri ventriculis, an in corpore fiant?

Resp. Ventriculi non generationi spirituum, sed receptioni excrementorum destinati sunt. Ipsa verò cerebri substantia spiritus vitales in animales convertit. Substantia cerebri, inquit Spigelius, sui generis est ac peculiaris, quod cum præcipuum generationis spirituum organum ipsa cerebri sit substantia, & verò hæc ab omnibus aliis diversa, hanc nulli communem esse decue- rit.

AXIO.

Axiomata.

I. Natura cerebrum munivit vallo potentissimo.

Perpetua lex est, Reconde o-
pes. Cerebrum primùm tenui, de-
inde dura conclusit meninge natu-
ra. Porrò cranio durissimo vallavit,
cum primis in syncipite & occipite.
Denique pericranio, cute densissi-
ma & capillis crassis munivit. Ut
contra tot externas injurias tutare-
tur partem præstantissimam.

II. Cerebrum non unius planè
substantiæ est.

Habet partes tres, cerebrum in
specie dictū, cerebellū & spinalem
medullam. Cerebrum pars anterior
est, quæ triplo major cerebello. Ce-
rebellū pars posterior est, cerebro
velut appendix adhærēs, durioris ac

crassioris substantiæ. Spinalis medulla quasi cerebrum oblongatum est, & per occipitii foramen egreditur, ac in totam vertebrarum seriem usque ad locum coccygis progreditur, cum itinere se decrescens,

Caput VI.

De

Ventre Medio.

PRÆCEPTA.

- I. Venter Medius est, in quo cor cum reliquis partibus vitalibus suum habet situm.
- I. Dicitur Thorax, qui primam vertebram & cartilagine mucronatam ac costis circumscribitur.
- III. Dividitur in partes Externas & Internas.

QV AE.

Quæstiones.

*Quo sensu hic venter medius
sit?*

Resp. Non medio negationis, sicut lapis respectu vitæ & mortis. Non medio participationis, sicut aqua tepida. Non medio perfectionis, sicut in medio consistit virtus. Non medio assecutionis, sicut media belli ac pacis dantur. Sed medio positionis, sicut media aeris regio. Inter supremum enim ventrem & medium interjacet. Hinc medius dici meruit.

Axiomata.

I. Venter medius facultatis vitalis sedes est.

Hic partes vitales, cor, pulmo, diaphragma, & aliæ, dantur. Hic actiones vitales, respiratio & pulsus, exercentur. Hic spiritus vitales, vitæ me-

G 5

dia,

dia, elaborantur. Atq; hinc ipsa anima
velut in throno suo sedet.

III. Quanta supremi ventris di-
gnitas, tanta medii neces-
sitas.

Sensus præsupponunt vitam: vivi-
mus autem opera ventris medii. Spi-
ritus animales præsupponunt vitales:
vitales autem suppeditat venter me-
dius. Esto ergo major supremi ven-
tris dignitas: at major medii est ne-
cessitas.

Caput VII.

De

Thoracis partibus Externis.

PRÆCEPTA.

I. Thorax in Collum & Thoracē
in specie dictum dividitur.

II. Col-

II. Collum jugulum & cervicem complectitur.

III. Thorax in specie dictus, Pectus, Dorsum, & Latera comprehendit.

IV. Pectus Sternum & Mammæ habet.

V. Dorsum Scapulis & Spinâ constat.

VI. Latera Costis, utrinque duodecim.

Quæstiones.

I. An collum ad caput, an ad thoracem referendum?

Resp. Collum præcipuè ob vitales actiones formatum est. Potissima enim ejus pars arteria aspera est, quæ aerem transmittit pulmonibus. Hinc ubi collum, ibi pulmo: ubi collum non est, ibi pulmo non est. Ad thoracem

cem ergò referri debet, ubi potissimum vitales actiones exercentur.

II. An thorax stringendus nimis?

Resp. Nimiam thoracis constrictionem mala mille sequuntur, destillationes, marcor, tabes, & mors præmatura. Optimè Spigelius: Mihi eatum gentium consuetudo càm primis arridet (quam & Venetiis observari cernimus) quæ latum potius, quàm angustum pectus; crassum, quàm tenue exoptat, & propterea infantum thoracem levi fasciâ involvit magis, quàm stringit.

III. Cur lactantes quotidie tantam lactis copiam emittere possint?

Resp. Quia parce non vivunt. Tot juscula sorbent, ac tantum cerevisiæ hauriunt, ut non desit facile materia lactis. Neq; è sanguine pinguiori semper, sed sæpenumerò è serosâ & caseosa materiâ lac formatur.

IV. Cur

IV. Cur mammae quæ suguntur lac præ-
beant identidem, reliquæ exare-
scant?

Resp. Quia natura modis omni-
bus quæ erepta sunt, refarcire cona-
tur. Sic fontes & putei, è quibus
continuè hauritur, aquis redun-
dant. Pili qui refecantur sæpiùs, la-
tius crescunt.

AXIOMATA.

I. Homini oblongum & rotun-
dum est collum.

Factum id & ob usum & ob pul-
chritudinem. In bobus, ursis ac lu-
pis curvum est. Curvum etiam in a-
quilis, accipitribus, aliis avibus cur-
vum rostrum habentibus Deformi-
tatem homini daret curvitas hæc,
& plura impedimenta.

II. Mammæ malorum habent fi-
guram & magnitudinem.

G 7

Res

Res ita est in virgine adulta , perfectè sanâ , ac decentis staturæ. Huic malorum in morem attolluntur , ut manu regi possint undiq; . Majores quæ sunt , malam nutricem indicant , cum lac copiosum non generent. Minores sterilem notant , cum frigiditatem ac debilitatem naturæ indicent.

III. Papillæ intumescunt & flaccescunt.

Mammarum caput papilla est , quam infans labiis apprehendit , sugitque. Habet ea substantiam fungosam ac raram , multisque foraminulis priore parte pertusam. Spiritu ob contactum affluente erigitur , discedente eodem flaccescit. Exquisito gaudet sensu , tactaque delectationē affert ingentem. Ut dulcedine hac ad porrigendas mammas infantibus invitentur nutrices.

Caput

Caput VIII.

De

Thoracis partibus Internis.

PRÆCEPTA.

- I. Internæ Thoracis partes, aliæ Colli, aliæ Thoracis in specie dicti sunt.
- II. Colli potissima pars aspera arteria est.
- III. Thoracis partes sunt, Mammæ, Cor, Pericardium, Pulmones, Diaphragma, pleura, mediastinum, & musculi.

QVÆSTIONES.

I. An Cor pars princeps sit?

Resp. Habitat anima in corde, ceu sede propria. In corde præcipuè spiritus insitus est, animæ & corporis vinculum

culum. E. corde etiam anima vitam communicat reliquis partibus. Et cordis unitas animal unum, multiplicitas multiplex præstat. Cordi igitur principatus deferendus.

II. An Cor exactè in medio thorace sit?

Resp. In duas partes cor dividitur, altera Basis, altera Apex dicitur. Basis lata est & orbicularis, ac secundum omnium locorum differentiam exactè medium occupat. Apex acuminatur, & sinistrorsum nonnihil ac antrorsum infra lævam mammillam exporrigitur.

III. An cor magnum timiditatem arguat?

Resp. Audacissimi inter homines magno ac piloso corde præditi fuere. Nō ergo ex quantitate, sed qualitate ferendū iudiciū. In corde cū calidi spiritus sunt, iiq; non pauci, fortitudo datur aut audacia. Cum
Spiri-

Spiritus pauci minusque calidi timiditas fit, si vel maximè cor etiam sit parvum.

AXIOMATA.

I. Fœminæ mammæ, viri mamillas habent.

Fœminarum mammarum præter cutim, membranam, & papillas, glandulas habent egregias & pinguedinem copiosam. Glandulæ multæ sunt, in virginibus duriores; in prægnantibus & lactantibus tumidiore, in vetulis flaccidæ. Virorum mamillæ imperfectæ sunt, & glandulas vix habent, sed ex cute, membranâ, & paucâ pinguedine cõpositæ sunt:

II. Pericardium aquam continet.

Continet hoc cordis involucrum aquam, quæ pro ætatis, sexus, temperamenti, statû, & morborum ratione, differt copiâ. Oritur ea ex vaporibus con-

condensatis, qui ex humoribus ibidem contentis elevantur. Malè autem quidam huc trahunt aquam, quæ exivit è sanctissimo latere Salvatoris nostri, cum militis lancea lace-
raretur.

Caput IX.

De

Ventre Infimo.

PRÆCEPTA.

- I. Venter infimus est, in quo hepar cum reliquis partibus naturalibus suum habet situm.
- II. Dicitur Abdomen, quod cartilagine mucronatâ & ossibus pubis circumscribitur.
- III. Dividitur in partes Externas & Internas.

QVAE-

Quæstiones.

Cur venter infimus parte anteriore totus sit carneus ?

Resp. Quia decebat partem hanc contrahi & extendi, ob cibi potusq; assumptionem, excrementorum expulsionem, & fetus gestationem. Osseam duritiem si haberet, nec dilatari valde nec contrahi posset.

AXIOMATA.

I. Venter infimus facultatis naturalis sedes est.

Hic partes naturales, hepar, lien, ventriculus, intestina, renes, & aliæ, dantur. Hic actiones naturales, nutritio & generatio exercentur. Hic spiritus naturales elaborantur. Hic materia formatur & pro vitalibus, & pro animalibus spiritibus.

II. Cedit loco & honore venter infimus medio ac supremo.

Hic

Hic membra sunt, quæ semper expetunt, nunquam explentur. Quæ divinum animal, quod plenum rationis & consilii est, deprimunt & sæpè brutis deterius efficiunt. Rectè Democritus: Sitit quidem aper, sed quantum aquæ appetit: Lupus verò dilaniato quod se obtulit necessario alimento, quiescit. At si dies jungantur noctibus, hominem non capit comessandi satietas. Et anniverſariorum temporum ordo brutis quidem animantibus coitùs finem adfert, hic verò infano libidinis stimulo continenter agitur.

Caput X.

De

Abdominis partibus Externis.

PRÆCEPTA.

I. Abdomen in Epigastrium & Diazoma aut lumbos dividitur.

II. Epi-

II. Epigastrium à mucronatâ cartilagine incipit, ac sub pube definit.

III. Diazoma ab extremis costis incipit, & natibus definit.

QUÆSTIONES.

I. Cur secto umbilico pereat homo?

Resp. Fœtus in utero umbilico velut ore capit alimentum. In lucē verò cum editus est, vasa umbilici in ligamentum degenerant, & hepar ac vesicam suspendent. Hinc resecto umbilico collabitur hepar, à quo trahitur diaphragma respirationis organum. Pereunt igitur, quia suffocantur.

II. Cur homines putrescere incipiant à ventre infimo, pisces à supremo?

Resp. Diversitatem hanc contentorum parit diversitas. In infimo piscium

scium ventre pauca dantur excrementa, quæ in homine, equo, & aliis, sunt plurima. Hic enim sentina est, hic sordes, humores, & plurima excrementorum genera confluunt.

AXIOMATA.

I. Hypochondriaca affectio Epigastrium occupat.

Epigastrii pars dextra & sinistra Hypochondria vocantur. Hinc Hypochondriaci sunt, quibus malè habet illa regio. Hippocrates ait: Non in ediam, non cibum sumtum ferre potest, sed jejuna quidem viscera rugitū edunt, & ventriculi os movetur, & aliàs varia vomitibilem, salivam, & acutum, ac post vomitionem aliquantisper meliùs habere videtur. Ubi autem cibum sumsit, fructus ei contingunt, cum rubore incenditur, semper se copiosum alvi recrementum

tum dejecturum existimat, cum verò defecerit, flatus infrà dimittitur, caput dolore vexatur, totum corpus huc & illuc velut acu pungi videtur, crura gravantur, debilitantur, & minuuntur, debilisq; evadit.

II. Pudenda per se tàm memorabilia & divina, quàm pedes aut manus.

Purissimis à purissimo hæc membra facta sunt, ubi nec pudor erat, nec turpitudine. Pudenda vocata fuisse ex accidente, quoniam inconvenienti tempore aut loco detecta pudorem pariunt. Nihil tàm bonum, quin ab usu fieri possit malum, aut mali occasio. Ubique servandi fines, quos ultra citraq; nihil rectum.

Caput

Caput XI.

De

Abdominis partibus Inter-
nis.

PRÆCEPTA.

- I. Internæ abdominis partes, aliæ nutritioni, aliæ generationi inserviunt.
- II. Nutritioni, Oesophagus Ventriculus, intestina, omentum, mesenterium, pancreas, hepar, vesicula bilialis, lien, renes, ureteres & vesica urinaria.
- III. Generationi, vasa præparantia, testes, parastata, vasa differentia, penis, prostata, & matrix.

QVAE

QVAESTIONES.

I. *Quid de usu lienis notandum?*

Resp. Lien officium habet epatis muneri cognatum, sanguinis nempe elaborationem. Habet enim proprium parenchyma ad sanguinis elaborationem idoneum. Habet conveniens temperamentum, convenientem magnitudinem, convenientemque figuram ac situm. Habet innumeras arterias & venas. Et affecto eo, impeditur sanguinis elaboratio, non secus ac male habente epate.

II. *Quid de usu renum notandum?*

Resp. Sanguinem præparant ad feminis formationem. Habent etiam parenchyma proprium, habent venas emulgentes quæ plurimum sanguinis adterunt, habent amplam arteriam, quæ arteriosum sanguinem defert. Et quibus renes calidi sunt, libidinosa habent somnia ac pollutiones nocturnas. Dorso qui incumbunt, quo litu

H tenes

renes calefiunt, libidine tentantur. Et ipsa Scriptura S. non frustra, aut obferi forsan expurgationem, tam frequentem renum facit mentionem.

AXIOMATA

I. Res operosa est hominis generatio.

Multarum partium, similarium & dissimilarium perfectionem requirit, quarum una si abfuerit, concidit præstantissimum opus. Aliæ materiam seminis præparant, ut vasa spermatica; aliæ elaborant, ut prostrata; aliæ perficiunt, ut testes; aliæ deferunt in propria conceptacula, ut vasa deferentia, aliæ recipiunt & conservant velut promptuaria ut prostrata; aliæ effundunt & ejaculantur, ut penis; aliæ recipiunt, fovent, & promovent, ut uterus.

II. Non

II. Non dantur in utero septem cellulae.

Una est cavitas, eaque exigua, cum totus fundus in virginibus quantumvis adultis nucem juglandem non multo excedat. Nullae adsunt cellulae, nullum septum datur, sed linea tantum, quae dextram partem à sinistra dividit, sicut in lingua & scroto.

Caput XII.

De

Artubus in genere.

PRAECEPTA.

- I. Artus sunt partes dissimulares maximae & extremae, trunco adnatae.
- II. Suntque manus & Pedes.

QVAESTIONES.

I. An mutua artuum detur proportio?

Ha

Resp.

Resp. Tantapedum longitudo est, quanta manuū, seu brachiorum & manuum. Pedes, inquit Spigelius, & brachia in corpore proportionato æqualia sunt: hoc est, tanta est longitudo ab ossē pubis ad calcanei usq̄ve cartilum, quanta ob alia usq̄ve ad medii digiti extremum apicem.

II. Cur artus dextri robustiores & crassiores sinistris sint?

Resp. Ob sveta exercitia. Frequentius hac ætq̄ve feliciter dextris quàm sinistris perficiuntur artubus. Hinc robustiores illi fiunt & crassiores. Sicut quibus sinistra manus potior est, quàm dextrae usus, lævam habent dextrâ majorem ac robustiorem.

AXIOMA.

Artus ad benè esse faciunt.

Non propter τὸ εἶναι, sed propter τὸ εἶναι, facti sunt artus. Caruere enim quidam brachiis, alii pedibus, nonnulli

nulli utrisq̄ve. In quibus mirâ provi-
dentiâ benignus naturæ Auctor aliis
defectus illos compensuit donis.

Caput XIII.

De Manu.

PRÆCEPTA.

- I. Man⁹ est pars corporis à scapu-
lis ad digitorum apices pro-
tensa, apprehensioni infer-
viens.
- II. Dividitur in brachium, Cubi-
tum, & manum parvam.

QVÆSTIONES.

- I. An sinistra manu utentes pra-
vi sint?

Scaliger ait: Illud verò mirum.
Cur quibus sinistra manus potior est:
H₃ quàm

quam dextræ usus: ferè omnes, ut levisimè, quod observavi, loquar, pravi sint? An perversæ sunt eorum cogitationes, quorum & perversa corpora? Hoc quoq; profectò in proverbio est. Sed falsam habet sententiam Scaliger. Nulla in manu perversitas est, nullum vitium. Sola consuetudo facit, ut quibusdam potior sinistræ manus usus sit. Neqve verum est, perversas eorum cogitationes esse, quorum perversa corpora sunt.

II. Quid de Chiromantiâ censendum?

Resp. Prudentis est, naturalia à voluntariis distingvere, & Chiromantiâ cum Physiognomiâ & Astrologiâ conjungere. Prudentis etiam probabilitatem magis, quàm necessitatem, tueri. Sic in medio tutissimus ibit.

AXIO-

*AXIOMATA.*I. Organum organorum
manus est.

Manu leges scribendæ, manu aræ
struendæ, manu pacta firmanda, ma-
nu devotio ostendenda, manu cogita-
tio manifestanda. Ædificamus, fingi-
mus, pingimus, sculpimus, & ut ver-
bo dicam, manuaras artes exerce-
mus manu. Nullum organum ad tam
multa, ad tam magna, tam varia fa-
ctum est.

II. Quartus digitus frustra annulo
præ cæteris ornatur.

Annularis ab annulo aureo, quo
ornari solevit, appellatur. Ornand-
um censuere digitum, quia natura
ipsa eum honorarit, & per nervum,
eum corde, membro nobilissimo, co-
pularit. Et ornandum eò magis, quia
cor auri virtute & qualitate occultâ

confortetur. At nullus ab hoc quarto digito ad cor nervus protenditur. Ruit igitur omne honoris fundamentum.

Caput XII.

De

Pede.

PRÆCEPTA.

- I. Pes est pars corporis, à natibus ad digitorum apices protensa ambulationi inserviens.
- II. Dividitur in Femur, Tibiam, & Pedem parvum.

QVÆSTIONES.

I. An decrescant corpora senum?

Resp. Videntur breviores esse senes seipsis juvenibus: at videntur, non sunt. Figuram mutant, magnitudinem servant. Curvantur ob musculos & ligamenta, ossibus ipsis nihil decedit. Fiunt etiam graciliores: at non breviores.

II. Cur

II. *Cur infantes primo anno nec stare,
nec ambulare queant?*

Resp. Quia tenerrima habent membra, quæ ceræ instar flexibilia sunt. Angustas etiam habent plantas pedum, caput admodum grave atque in excelso loco positum. Hinc sine rectore, nec stare, nec incedere possunt. Non enim vires habent sustinendo oneri pares.

AXIOMATA.

I. **Magna pedum manuumque
Conformitas est.**

Tanta parrium atque articulorum convenientia datur, ut inventi sint, qui pedibus manuum præstiterint opera. Quorum manus, aut pedes, seu inscriptiones pedum, ad tantæ rei memoriam adservarunt monumentorum curatores.

II. Præ-

II. Præstantiora crura sunt, quàm
ut carpere ea possit Mo-
mus.

Fenestras in pectore malè omiffas
statuebat Momus. Idem demendas
furas putabat, tibiasq̄ve graciles lau-
dabat. At nil opus fenestris in corde:
fermo, facies, & gestus, in apricum
proferunt, in imo quæ latent pectore.
Carnosa verò illa tibiæ pars, & orna-
mentum, & munimentum præstat.
Miscet ubiq; natura parens pulchrum
necessario.

Conclusio.

Aliquid de homine diximus. At
non omne diximus, nec quod caput
rei diximus. Miraculum homo est, ab
omni hominum cognitione ab-
sconditum.

Soli DEO Gloria.

m

as

as

l-

e:

m

e.

a-

u.

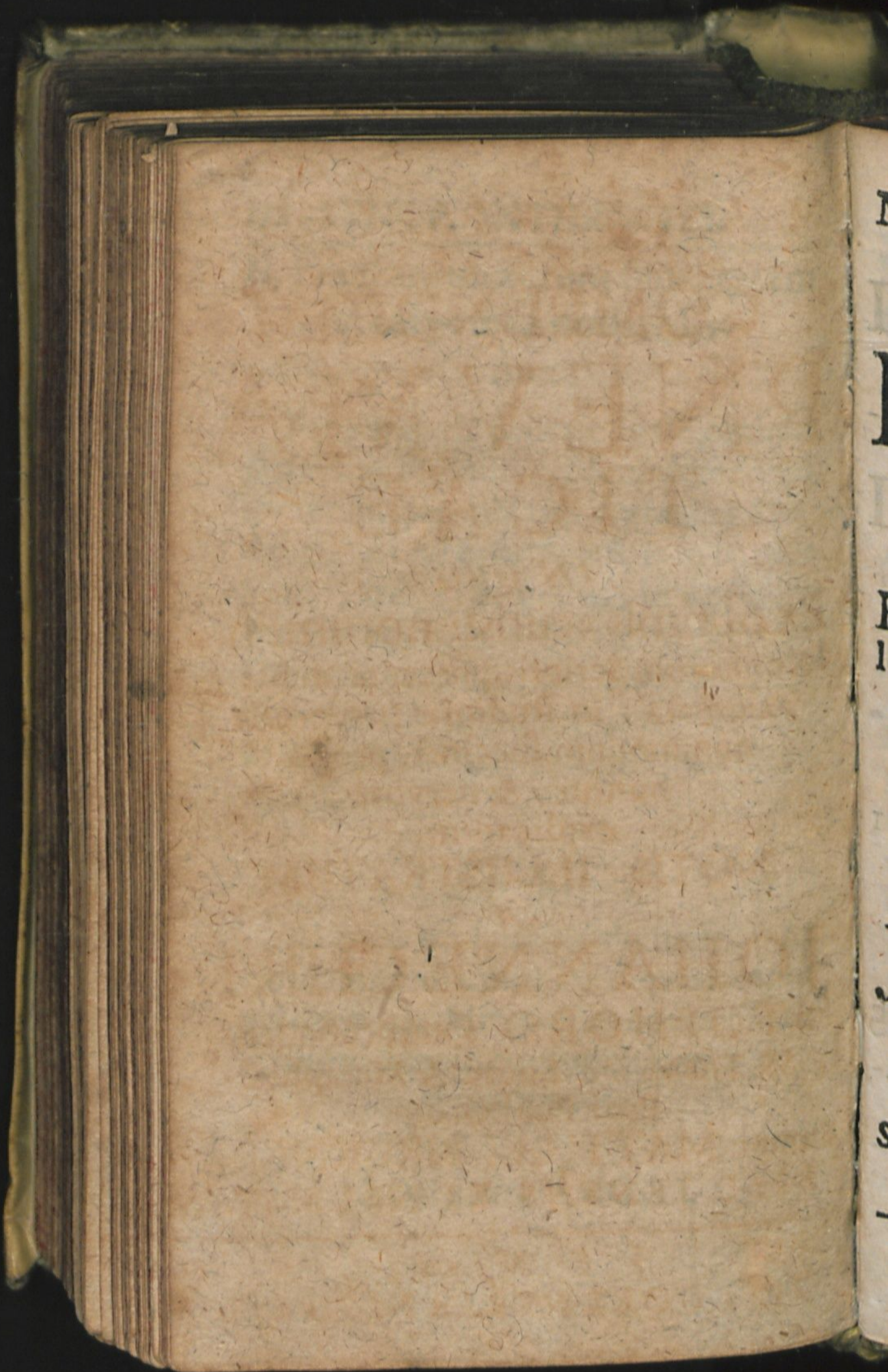
m

At

it

b

Præbet
divitias Latii.
#

Omnia doctrinae omnis
disciplina procedit
ex præmissa cogniti-
one. Juxta Philosophum.

Pa 655

ULB Halle

006 691 773

3

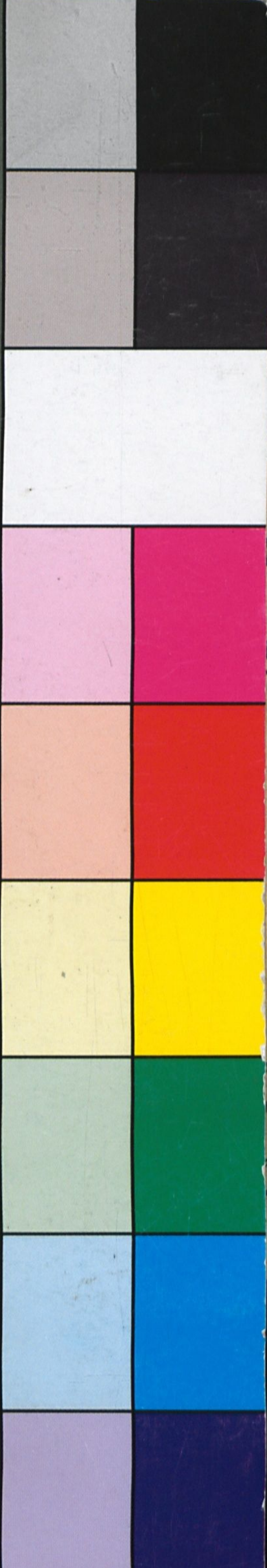
n.c.
IDA

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

SYNOPSIS AN-
THROPOLOGIÆ
PHYSICÆ.

Johannis Sperlings/
Phys. Prof. Publ.

EDITIO QUARTA.

WITTEBERGAE, Impensis Viduæ
JOHANNIS BERGERI Bibliop.
per via typis Johan. Christiani Meyssi,

ANNO M DC LXXI.

